

1984/85:108

Onsdagen den 27 mars em.

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

11 § Utrikesdebatt (forts. från prot. 107)

Anf. 50 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Herr talman! Från många håll har hävdats att hungerkatastrofen i Etiopien kan rubriceras som mänsklighetens svåraste katastrof.

Vi kan alla så gott som varje dag i televisionen bevittna de omänskliga lidanden som drabbar stora delar av Etiopiens befolkning. Och kanske är det barnen som drabbas hårdast. Vilka konsekvenser får inte dessa umbäranden för det uppväxande släktet – om barnen skulle överleva.

I mars 1984 angavs att 5,2 miljoner människor i Etiopien var drabbade av svälten. I januari 1985 hade siffran stigit till 7,7 miljoner. Under mars månad i år sägs antalet drabbade uppgå till 9 miljoner.

Det betyder i klartext att var femte etiopier i dag svälter. 1 miljon har dött av svält. 2 miljoner hotas av svältdöden.

Orsakerna är flera. Den främsta är uteblivna regn de senaste två tre åren. Befolkningstillväxten ökar behovet av livsmedel. Jordbruksproduktionen står stilla – eller sjunker. Regimens företrädare har visat sig inte kunna utveckla det statsstyrda jordbruket. Fattigdomen är djup och utbredd.

Därtill kommer förslitningen av jordbruksmark, särskilt i provinserna Wollo och Tigre.

Höstskörden 1984, som skulle försörja befolkningen under perioden november 1984–juli 1985, låg 30 % under det normala.

Av Etiopiens 42 miljoner invånare bor endast 4,7 miljoner i städer. De flesta etiopier är sysselsatta inom jordbruksnäringen.

Men det räcker inte att konstatera katastrofen, att redovisa siffror. Mer måste göras. En hel del görs redan nu, men insatserna är fortfarande otillräckliga.

Det omedelbara behovet av spannmål beräknas uppgå till 1 500 000 ton.

Transportproblemet är inte på långt när löst. Det har beräknats att

3 000–4 000 lastbilar skulle behövas för att få resurser att frakta hjälpsändningarna ut till de 14 regionerna.

Herr talman! Ett proklamerande av eld upphör skulle möjliggöra en s. k. livsmedelsbombning. Genom en sådan bombning skulle livsmedel snabbt kunna nå ut till avlägsna och svårtillgängliga delar av landet. Till ett sådant eld upphör har motståndsrörelserna förklarat sig beredda, medan regeringen sagt ett absolut nej. Vår uppgift måste vara att, för alla de svältandes skull, främja möjligheten av eld upphör och, därefter, en fortsatt utveckling mot fred.

I september 1984 frigav den etiopiska regeringen, dergen, 96 personer. Förhoppningarna inför detta det nya Etiopiens tioårsjubileum var stora vad beträffar frigivandet av fångar.

Året innan, 1983, hade på nioårsdagen 117 personer frigivits. Mot bakgrund av att man beräknar att det i dagsläget finns ungefär 10 000 politiska fångar i Etiopien, synes frigivandesiffrorna för 1983 och 1984 näst intill försumbara.

Det är tragiskt att återigen behöva konstatera att politiskt obekväma personer spärras in och därmed – ofta under ytterst svåra förhållanden – berövas sina mänskliga rättigheter, i det här fallet rätten att hysa andra politiska åsikter än den sittande regimens.

Det måste också understrykas att tusentals av dem som sitter bakom lås och bom gör det utan vederbörlig rannsakan eller dom. Och fastän Etiopiens regering officiellt förklarar att religionsfrihet råder i landet, sitter ett stort antal präster i fängelse, också de utan rannsakan eller dom.

Kan man tala om religionsfrihet när för närvarande 350 kyrkor tillhörande Mekane Yesus-kyrkan och 1 200 kyrkor tillhörande den protestantiska Kalebiwot-kyrkan är stängda?

Kyrklig egendom nationaliseras, och retroaktiva skatter drivs in från kyrkorna. Mot den bakgrunden synes det mig omöjligt att hävda att religionsfrihet, mötesfrihet eller yttrandefrihet råder, även om en liten ljusning skymtar vid horisonten i och med att ett trettio-tal kyrkor fått tillstånd att åter öppna under februari månad i år.

Herr talman! Liksom under en följd av år har Aktionerna för de politiska fångarna i Etiopien fortsatt sitt arbete för fångarna och deras familjer. Vi har knutit kontakter med olika organ för hjälp och stöd i vår verksamhet.

Bl. a. har det vid kontakter med Europarådet framgått att vi har även dess stöd och att Europarådet hade för avsikt att göra påpekanden till den etiopiska regeringen angående de politiska fångarna och då inte minst beträffande den grupp kvinnliga fångar – inkl. de barn som fötts under fängelsetiden – vilka nu suttit i fängelse i mer än tio år, också dessa utan rannsakan eller dom.

Avslutningsvis, herr talman, i detta avsnitt av mitt anförande vill jag understryka vikten av att vi inte förtrötts utan ständigt – liksom det i dag har framförts i debatten, inte minst från utrikesministern – hävdar de mänskliga rättigheterna. Vi måste kräva att dessa upprättas och att politiska fångar frigges. Särskilt gäller detta naturligtvis dem som sitter fängslade utan dom

eller rannsakan eller har suttit där i många år. Vi måste begära deras frigivande i kampen för Etiopiens folk, med vilket Sverige har – och förhoppningsvis även i framtiden kommer att ha – ett långvarigt och fruktbarande samarbete.

I mitt fortsatta anförande avser jag att beröra de svåra förhållanden under vilka de sovjetiska judarna, särskilt de s. k. refusniks, lever.

I Sovjet finns i dag ungefär 2 miljoner judar. De utgör således en mycket liten minoritet av Sovjets befolkning. Av dessa 2 miljoner är omkring 400 000 refusniks, dvs. judar vars ansökan om tillstånd till emigration till Israel avslagits. De förlorar därvid ofta sina arbeten, deras barn får inte tillträde till högre läroanstalter, trakasserier förekommer såväl mot individ som mot grupp etc. Rättsliga myndigheter dömer judar till straff med olika motive-ringar, när orsaken i själva verket varit "studier av hebreiska". Detta har förekommit vid ett flertal tillfällen.

Antisemitism existerar i Ryssland sedan lång tid tillbaka. I det gamla Tsarryssland var det en vanlig och känd företeelse. Efter revolutionen 1917 blev situationen för en tid bättre. Under Stalin försämrades förhållandena åter.

Den sovjetiska staten försvårar alltmer judarnas möjligheter att nyttja sina mänskliga rättigheter enligt Helsingforsöverenskommelsen 1975. De sovjetiska makthavarna tolkar rättighetsförklaringen ensidigt på sitt sätt, utan hänsyn till det reella innehållet i deklarationen. Enligt denna har medborgarna i signatärmakterna rätt såväl att lämna som att återvända till sina resp. länder.

I slutet av 1970-talet syntes det bli lättare för judarna att erhålla utresetillstånd. 1979 utfärdades över 50 000 sådana tillstånd. Därefter har antalet ungefär halverats för varje år. 1980 var antalet tillstånd 22 000, 1981 var de 9 500 och 1982 endast 2 700 – allt naturligtvis approximativa siffror. 1983–1984 och även därefter har siffrorna sjunkit avsevärt.

För oss, herr talman, kan det synas näst intill otroligt att man löper risk att bli dömd enbart på grund av ett begärt utresetillstånd. För judar i Sovjet innebär det en reell risk.

Det blir allt tydligare att antisemitisk propaganda bedrivs i växande omfattning. Antisionism och antisemitism – var för sig eller i förening – är ett allvarligt hot mot Sovjets judar. Situationen kan förvärras så att risken för förföljelser och våldshandlingar blir uppenbar.

I den situationen är det nödvändigt att västvärldens demokratier reagerar. Vi kan inte acceptera att de mänskliga rättigheterna trampas under fötterna till någon del. Det måste vara vår skyldighet att medverka till att respekten för dem iakttas och vidmakthålls.

Under den allmänna motionstiden i januari i år inlämnades av ett antal ledamöter från fyra partier med Rune Torwald som första namn en motion angående sovjetjudars rätt till repatriering till Israel. Det är, herr talman, av stor vikt att denna blir föremål för behandling av såväl utrikesutskottet som av denna kammare under maj månad.

För en tid sedan fick vi motionärer veta att motionen icke skulle kunna

behandlas före sommaruppehållet. Rune Torwald och jag sände då skrivelse till utrikesutskottet med begäran om att motionen skulle behandlas före sommaruppehållet. Men till min bestörtning har jag erfarit att vår begäran avslagits av utrikesutskottet. Det betyder att något betänkande från utrikesutskottet eller något uttalande från riksdagen inte kommer att föreligga före konferensen i Ottawa om mänskliga rättigheter. Vi anser fortfarande att våra delegater vid konferensen bör ha ett ställningstagande från Sveriges riksdag till vår motion med sig i bagaget till Ottawa. Ett instämmande i detta krav från utrikesministern vore av stort värde.

Anf. 51 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Låt mig än en gång här i kammaren uttrycka min beundran för utrikesministern, som stannar och lyssnar på hela denna långa debatt. Jag tycker att det är en utomordentligt fin demonstration av respekt för riksdagen.

Vi har i dag i riksdagen enligt min uppfattning fått höra överraskande litet om de centralamerikanska problemen. Visserligen sade Evert Svensson i sitt inlägg att vi hade fått höra mycket om Centralamerika, men i så fall var det mest skrapningar på ytan. Vad jag noterat är att statsminister Palme nöjde sig med att i sitt inlägg beteckna kontrarevolutionärerna som Somozaknektar. Jag noterar också att Bertil Måbrink inte hann med att ändra i sitt manuskript efter Carl Bildts inlägg. Han kanske inte hann eller också hörde han inte Carl Bildts inlägg. Men den mest sannolika förklaringen är att vi på nytt fick lyssna till ett eko från ett parti som söker strid med moderaterna när helst det ges ett tillfälle.

Jag skall försöka – och det skall bli mig en glädje – att förklara moderat politik i Centralamerikafrågan, särskilt när det gäller Nicaragua.

Herr talman! Ett politiskt ståndpunktstagande är alltid en avvägning mellan intressen som står emot varandra. Ibland är avvägningen svår – ibland är den enkel. Men grundläggande måste vara att avvägningen görs utifrån kunskaper och inte utifrån en önskan om spektakulära utspel eller om vinster i korta perspektiv.

Vårt ståndpunktstagande i Centralamerikafrågan, liksom i alla andra utrikespolitiska frågor av betydelse, vilar på ett krav om social rättvisa, demokrati och nationellt oberoende för de länder vi talar om.

När det gäller Centralamerika kan vi emellertid inte bortse från att USA där har ett starkt intresse. Det är en realitet, och det vore fel att bortse från den.

Edwin Leon, ledaren för Costa Ricas nationella universitet, talade säkert för många i Centralamerika, när han formulerade regionens problem, sammanfattade i tre punkter.

1. Avsaknaden av en infrastruktur som kunde garantera en utveckling mot demokrati.
2. Bristen på social rättvisa och avsaknaden av ekonomiska reformer.
3. Inte minst viktigt: Närvaron av supermakterna, som där tillhandahåller vapnen, medan de centralamerikanska folken tvingas tillhandahålla de döda.

Den som vill inta en hederlig och fullständig ståndpunkt när det gäller problemen i Nicaragua och i Centralamerika måste ta hänsyn till alla dessa tre frågor. Man kan inte bortse från någon.

USA har en djup politisk tradition i området. Denna tradition har tyvärr i allt väsentligt varit mörk. Det är närmast obegripligt att världens största demokrati visat en så tragisk oförmåga att formulera en hållbar politik för sina relationer till Latin- och Centralamerika. Men vi måste fråga oss om det ger oss rätt att kritisera USA:s politik i de termer som nu används. USA:s politiska tradition finns, och vi måste acceptera att den finns och ta hänsyn till den. Vi kan och skall kritisera USA, men vi kan inte bortse från dess intressen i detta område. Det vore fel och farligt. Vi får inte uppträda som om vi visste bättre i varje konflikt runt om i världen.

Låt mig emellertid göra alldeles klart att vi moderater inte accepterar den nuvarande administrationens dolda krigföring och hot i Centralamerika. Vi kan inte acceptera att en stormakts politik är att störta ett litet lands regim. Ingen kan och får acceptera att brott mot folkrätten. Men vad vi inte vill är att vår kritik utvecklas till förakt och till spektakulära utspel. Inte bara förringar det tilltron till vår hållning, utan även leder det till att sådana ståndpunkter uppfattas som förakt för dem som USA stöder och som en okritisk acceptans av den regim som dessa bekämpar.

Herr talman! Man kan fråga sig om vår statsminister har rätt att kalla de kontrarevolutionära styrkorna i Nicaragua för Somozaknektar. Man kan fråga sig om förhållandena i Nicaragua är så olika dem i Afghanistan att vi när det gäller Afghanistan har rätt att stödja kontrarevolutionärerna medan vi när det gäller Nicaragua skall uttala förakt för dem.

En revolutionär rörelse måste i allt väsentligt bedömas utifrån dess ledares uttalanden och agerande. Ledare för contras i Nicaragua är alla män som enligt min uppfattning skall betraktas som demokrater. Jag har haft förmånen att träffa två av de mera företrädande ledarna för dem liksom jag har fått träffa ledare för sandinistjuntan i Managua. Contras ledare är män ur borgerligheten, ur en trygg tillvaro, som har valt att strida, att ta risker, att lida för att bekämpa det nuvarande statsskicket i Nicaragua. De uppfattar detta statsskick som odemokratiskt. Vi kan enligt min mening inte annat än respektera dem för att de valt att kämpa för det som de tror på.

Låt mig nämna några namn.

Adolfo Calero. Han hölls fängslad av Somoza under långa tider och försökte bilda ett parti i strid med sandinisterna i Nicaragua.

Eden Pastora, tidigare kommendant i sandinistfronten, som brutit med sandinisterna och som nu bekämpar dem med risk för eget liv.

Alfonso Robello, tidigare ledamot av juntan, stred mot Somoza.

Pedro Joaquín Chamorro, som är utgivare av den fria tidningen La Prensa och vars far mördades av Somoza på öppen gata i Managua.

Arturo Cruz, som fann det omöjligt att genomföra sin valkampanj i Nicaragua och som nu öppet hemställer om stöd från USA till contras.

Har vi här i Sverige rätt att kalla dessa för Somozas knektar? Naturligtvis inte.

Men vi måste fråga oss: Är deras sak rimlig? Förtjänar deras sak vårt stöd?

Utgångspunkten för den granskningen måste ändå vara, herr talman, att vi skall visa förståelse för att de segrande sandinistrevolutionärerna hade *en* önskan, att försvara sin revolutionära seger, att försvara sin frihet från Somozadiktaturen.

Men vi kan inte i denna förståelse för deras kamp acceptera att de låter byta ut ett förtryck, en ofrihet i Nicaragua, mot en ny. Vi kan inte acceptera att den nya regimen förtrycker det fria ordet och vidmakthåller en långtgående censur i Nicaragua. Vi kan inte acceptera att den nya regimen konfiskerar enskild egendom utan domstols prövning. Vi kan inte acceptera att denna sandinistfront ställer den nationella armén utanför statsledningens kontroll och låter den bli föremål enbart för kontroll från sandinistfronten. Vi kan inte acceptera att denna regim under 1984 års valkamp i november trakasserade de partier som ställde sig öppet mot Daniel Ortegas kandidatur.

Vi kan se med förståelse på detta, men vår strävan måste vara att bidra till att avveckla motsättningarna – inte till att öka dem. Vi har ingen rätt att fördöma vare sig kontrarevolutionärerna eller sandinisterna. Vi har inte heller någon rätt att uttala förakt för USA:s politik, men vi har rätt att uttala kritik.

Enligt min uppfattning och enligt moderaternas uppfattning är vår främsta skyldighet i Centralamerika att med varje möjlig resurs bidra till att åstadkomma en utveckling mot en levande och stabil demokrati. Vi måste använda våra resurser så att vapnen där läggs ner och så att försoning blir målet.

I El Salvador förekommer överläggningar i dag mellan moderata höger- och vänstergrupper som inger hopp. Vi måste driva vår hållning i Nicaragua så att samma hopp kan uttalas för framtiden i Nicaragua.

Herr talman! Vårt svenska folk borde ta på sig stora uppoffringar för att främja utvecklingen mot stabilitet och demokrati i Centralamerika. Det måste vara en angelägnare uppgift för Sverige att stödja och utveckla demokratin i Centralamerika än att medverka till att den krigförande regimen i Vietnam kan fortsätta sitt anfallskrig. Vi kan i Centralamerika bidra till utbildning och uppbyggnad av näringsliv. Vi kan visa vägen för nödvändiga ekonomiska reformer. Vi kan genom att ställa villkor för vårt bistånd medverka till att vapnen läggs ner. Det är en viktig uppgift i 1980-talets värld.

Anf. 52 KERSTIN EKMAN (fp):

Herr talman! Vi får i korta notiser i våra tidningar följa de övergrepp som i Sovjetunionen görs mot de människor som protesterar mot regimen brott mot de mänskliga rättigheterna. Flera talare har tidigare här i dag givit exempel.

Vi får aldrig förtrötts i våra protester. Vi måste också i alla sammanhang lyfta fram de erfarenheter och den kunskap vi har om den behandling som de judar utsätts för som ansökt om att få lämna Sovjetunionen för att återförenas med sina släktingar i Israel.

Herr talman! Jag vill att ni skall möta en vän till mig, en rysk judinna, som jag under några korta timmar fick möjlighet att träffa i en våning i Moskva förra året. Hon är refusnik, hon är fången i det sovjetryska systemet.

Hon berättar om sin familj, jag berättar om min. Hon berättar om vad som hänt familjen efter det att de sökt utresettillstånd till Israel – förlusten av arbete för både henne och maken, barnens bekymmer, hur de isoleras i skolan. Hon berättar om hur hon själv söks i hemmet av människor som uppger sig komma från hälsovårdsmyndigheter. Hon talar om sina besök på polisstationen när hon kallats dit. Hon talar om hot, försök att få henne att tro att hon är psykiskt svag och behöver vård. Hon talar om sin oro för mannen – hur han blivit överfallen, slagen, om hans två månaders sjukhusvistelse. Från polisen sade man först att det fanns gott hopp om att finna våldsverkarna, men hur locket lades på hela undersökningen. Vem var det egentligen som överföll honom, skedde det med myndigheternas goda minne? Ingen försvarar en refusnik – en landsförrädare!

När vi sedan talas vid alla tre känner jag att han är märkt, såsom alla människor säkert blir av att bli misshandlade.

Jag minns också den oro som syntes i hennes ögon då jag berättade att min yngste son gjorde sin grundutbildning i försvaret. För henne var det ett av de stora hoten – blev hennes son inkallad till tjänstgöring visste hon att även om familjen fick lämna Sovjet skulle i alla fall inte sonen släppas i väg på minst tio år.

Att jag lyfter fram just detta möte är att det är gripbart. Jag mötte samtidigt Irina Orlova. Irina Orlovas och Jurij Orlovs öde är så ofattbart för en svensk. En man som sätts i fängelse och arbetsläger för att han försvarar de mänskliga rättigheterna och som skickas tusentals kilometer från de sina. Det blir på något sätt så svindlande. Irina, liten, späd och förtjusande söt, där hon sitter i rummet på en stol och talar om sin förestående resa genom hela Sovjet för att återförenas, förhoppningsvis, med Jurij i Jakutsk i Sibirien – det är så fruktansvärt och liksom överkligt. Det fyller en med en känsla av vanmakt och ilska.

Vad gör vi, vad kan vi göra för att hjälpa, hur kan vi påverka? Det är så litet vi kan göra, men en sak måste vi göra – vi får aldrig tystna i våra protester, vi måste låta alla vi möter få reda på vad som händer i detta vårt grannland.

Det är inte så att alla människor är medvetna om situationen där borta. Det är så lätt att låta andra nyheter och händelser tränga ut de små notiser som står om Begun, Sacharov och Orlov. Behandlingen av refusniks tillhör inte heller det som blir löpsedlar. Det är en ständigt pågående tragedi, och den ger inte några stora uppslag på nyhetssidorna.

Vi måste tala om vad som händer refusniks, vi måste tala om att den judiska kulturen och religionen undertrycks. Vi måste tala om att judarna utpekas och isoleras. Vi måste tala om att när Viktor Brailovski döms till tre års fängelse för förtal mot Sovjet är hans enda brott studium av hebreiska.

Vi måste kräva att Sovjetunionen skall respektera de mänskliga rättigheterna. Man måste utan hinder av något slag öppna gränserna för de judar med familjer som önskar resa till sitt eget land Israel.

Vi måste också kräva att de judar som önskar kvarstanna i Sovjetunionen ej diskrimineras och att de kan utöva sin judiska kultur och religion. Vi får aldrig förtröttnas när det gäller att låta alla i vår omgivning få bevis på de brott som i Sovjetunionen begås mot de mänskliga rättigheterna. En sådan åtgärd, herr talman, är just den fyrpartimotion som Elisabeth Fleetwood nämnde i sitt anförande. Denna motion tar upp judarnas situation i Sovjet. Jag instämmer därför i Elisabeth Fleetwoods vädjan till utrikesministern om åtgärder från regeringen när det gäller de sovjetiska judarna.

Anf. 53 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Under senare tid har vi bl. a. i TV kunnat följa två ovanligt grymma krig. I båda krigen är Sovjetunionen inblandat – i Afghanistan direkt och i Kampuchea via ombud.

Sovjetunionens stridsvagnar rullade in i Afghanistan i december 1979 i en operation som skulle utvidga den sovjetiska maktsfären genom ockupation av landet och genom tillsättandet av en marionettregim i Kabul.

En femtedel av landets befolkning – tre miljoner människor – har flytt framför allt till Pakistan och lever under svåra förhållanden.

Starka motståndsrörelser har bildats och tillfogar ockupationsmakten betydande förluster. Varje gerillaattack besvaras med en vedergällningsaktion som inte skonar någon. I Pansjirdalen norr om Kabul förde gerillaledaren Massoud en kamp, som framkallade urskillningslösa terrorbombningar av dalen från hög höjd med stora civila förluster som följd.

Det ständiga bombandet och de militära bestraffningsoperationerna, där sovjetiska trupper slaktar boskap, bränner spannmålslager och förstör de mödosamt uppbyggda terrasserna hotar att rycka undan förutsättningarna för livsmedelsproduktionen.

Med tanke på det hopplösa utgångsläget, där en välutrustad armé på 120 000 man med flygstöd slår mot en svagt beväpnad gerilla, måste man beundra den lugna förtröstan man möter hos representanter för motståndsrörelsen, vilka besöker Sverige.

Det kan inte råda något som helst tvivel om moderata samlingspartiets inställning till vad som har hänt i Afghanistan. Självfallet verkar vi helhjärtat för att landet skall bli fritt och självständigt, och vi fördömer Sovjetunionens ockupation och hänsynslösa krigföring i Afghanistan. Vårt parti deltar däremot inte i demonstrationer med utrikespolitisk innebörd utan för fram vår mening i Sveriges riksdag.

Följaktligen deltog partiet inte i demonstrationen i lördags mot Sovjetunionens ockupation av Afghanistan. Moderata samlingspartiet uppmuntrade däremot enskilda medlemmar att delta. Att en sådan inställning är välbetänkt visas kanske bäst av att Sovjetunionens flagga brändes under demonstrationen. Detta är en oerhört kränkande handling. Händelser av den arten är kanske inte alltid planerade. Lika fullt kan den uppfattningen skapas att de deltagande organisationerna står bakom en sådan handling. Detta säger jag trots att en av mina förfäder halshöggs av ryssarna.

Vår solidaritet med det afghanska folket bör vi visa genom insatser för

flyktingarna och genom åtgärder för att minska lidandet inne i Afghanistan.

Utrikesministern besökte Vietnam i början av året. Han framförde vid det besöket att den svenska regeringen inte på något sätt har accepterat Vietnams invasion av Kampuchea och att vi stöder FN:s resolution, där det krävs att alla främmande trupper dras tillbaka från Kampuchea. Det verkar som om Vietnam har missförstått den svenske utrikesministerns budskap.

I år har nämligen Vietnam kraftigt intensifierat krigföringen mot flyktingbyarna i Kampuchea vid gränsen till Thailand. Man har nu efter hårda strider med insats av artilleri och pansar från Sovjetunionen raderat ut alla läger i gränstrakterna och kört 250 000 människor över gränsen.

Sverige har satsat ungefär 140 milj. kr. för att bl. a. bygga upp dessa läger. Det är då med sorg man konstaterar att det land som har tagit emot miljarder i svenskt bistånd lönar denna insats med att radera ut svenskt bistånd i Kampuchea.

Det verkar som om Vietnam, eller är det möjligen Sovjetunionen som ligger bakom, till varje pris vill avgöra kampen mot det folkliga motståndet i Kampuchea. Man har inte dragit sig för att föra över striden till Thailands territorium, när det passat de egna syftena. Regelrätta strider med thailändska flyg- och arméförband har rapporterats.

De vietnamesiska styrkorna har också anklagats för att ha skjutit granater med giftgas mot mål i Thailand. Det har även dykt upp uppgifter om att Vietnam har börjat bygga hinder vid gränsen mellan Kampuchea och Thailand. En ny Berlinmur håller kanske på att skapas i Ostasien.

Det står allt klarare att den sovjetstödda kommunistdiktaturen i Hanoi ägnar sig åt en ren utvidgning av sin maktsfär. Det är säkert en främmande tanke för makthavarna i Hanoi att lämna Kampuchea. Med sin starka militära satsning vill man ställa världen inför en fait accompli-situation.

Varje alternativ måste framstå som orealistiskt. Den långsiktiga avsikten är helt säkert att införliva Kampuchea med Vietnam.

Det är tragiskt att behöva konstatera att Sverige indirekt medverkat i denna process. Trots att det självfallet inte varit meningen har ändå vårt starka stöd till Vietnam kunnat friställa resurser som landet använt till sin krigföring. Med hänsyn till den starka kopplingen som landet har till Sovjetunionen måste detta stöd vara mycket tveksamt ur neutralitetssynpunkt.

Herr talman! Vårt sedan flera år tillbaka framförda krav att avbryta vårt bistånd till Vietnam har också en stark utrikespolitisk bakgrund.

Anf. 54 EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Det har vid flera tillfällen från den här talarstolen sagts att riksdagen är den främsta platsen för utrikespolitiska deklarationer. Jag vill gärna understryka det. Det är här som utrikespolitiken läggs fast, liksom genom regeringsdeklarationer i internationella fora – jag tänker t. ex. på FN.

Jag är inte stand in för statsministern, långt därifrån. Men jag tyckte ändå att jag i mitt tidigare anförande kunde ta upp den fråga som han ställde och som moderaterna undvek att svara på. Jag ställde den därför själv igen. Är

moderaternas anklagelse mot regeringen och mot socialdemokratin att vi för fram dubbla budskap när det gäller neutralitetspolitiken, att vi visar undfallenhet mot Sovjet och spelar under täcket?

Jag är intresserad av utrikespolitik och av att vår neutralitetspolitik har en fast förankring. Därför upprepade jag den här frågan. Jag konstaterar nu att trots att tre moderater har talat efter mig, och sagt många ting som jag, herr talman, skulle kunna instämma i, står denna fråga fortfarande obesvarad.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Jordbruksdepartementets budgetförslag

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1984/85:25 om statsbudgeten för budgetåret 1985/86 såvitt avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde (prop. 1984/85:100 delvis).

Anf. 55 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter.

Anf. 56 EINAR LARSSON (c):

Herr talman! De frågor som rör jordbruk, skog, trädgård, fiske, miljö, m. m. är naturligtvis ett oerhört omfattande och viktigt avsnitt i budgetpropositionen. Det är under stor enighet som utskottet har tagit ställning till många av dessa viktiga frågor. Jag skulle dock vilja nämna att det i sparsamhetens anda naturligtvis är en del områden som inte kunnat tillgodoses, och där har då uppstått meningsskiljaktigheter.

Vi får av allt att döma, herr talman, inom en snar framtid möjlighet till mycket betydande och viktiga ställningstaganden i riksdagen när det gäller den framtida inriktningen av dessa frågor. Förslag finns i aviserade och redan framlagda propositioner. Därför vill jag, med hänsyn till tidsaspekten, i kväll inskränka mig till att mycket summariskt kommentera innehållet i föreliggande betänkande. Låt mig då börja med att säga att jag naturligtvis hade haft anledning att kommentera en rad av de ställningstaganden som det råder stor enighet om och som jag å utskottets vägnar här givetvis vill yrka bifall till. På ett par punkter har emellertid centern anmält avvikande mening, och jag vill i korthet kommentera en del av de punkterna och redan nu be att få yrka bifall till de reservationer där mitt namn förekommer.

Ett sådant exempel är reservation 2, där vi har sagt att vissa områden inom husdjursvården kanske kräver ökad uppmärksamhet. Det börjar bli brist på duktiga hovslagare och klövvårdare, och utbildningen av sådana bör lösas på ett annorlunda sätt än utskottsmajoriteten föreslagit. Vi har påtalat det i reservation 2, där vi har angett vissa vägar för att lösa utbildningsfrågan – bl. a. kan man utnyttja kompetensen och utrustningen vid veterinärinrättningen i Skara.

I reservation 3 behandlas en något kontroversiell fråga, som har dykt upp på senare år inom allt fler områden, nämligen frågan om hur man skall lägga över finansieringsproblematiken på näringen. Det finns flera sådana exempel, och reservation 3 gäller i första hand rådgivningsverksamhet. Vi nämner också i reservationen en del andra kostnader som har lagts över på näringen. Vi menar att följderna av dessa åtgärder kan bli att en redan hårt pressad jordbruksnäring blir ännu mer pressad, och vi anser att riksdagen borde uttala sig för att man skall söka andra vägar för finansiering än de som föreslås av majoriteten.

I reservation 4 har vi uttalat oss för att man borde försöka få en mjukare nedtrappning än utskottsmajoriteten föreslår av kreditramen avseende markförvärv för jordbrukets rationalisering. Vi har där föreslagit att den rörliga krediten skulle få uppgå till 100 milj. kr. och sedan under 1986 gå ned till 50 miljoner.

Reservation 6 handlar om täckande av kreditgarantiförluster. Vi anser att den formen för stöd – lån med uppskjuten ränta – inte bör avvecklas i det här skedet utan bör bibehållas. Vi har från centern inte heller kunnat acceptera att man lägger på det nyetablerade jordbruket – som normalt har en mycket stor skuldsättning vad gäller kapitalet och i nuläget har en ganska hög räntesats – den extra kreditgarantiavgiften på 1 %. Vi menar att riksdagen bör uttala sig för att 1-procentsavgiften som utgår på utestående lånebelopp för lån till jordbrukets, trädgårdsnäringens och fiskets rationalisering snarast möjligt bör avvecklas.

Detsamma gäller trädgårdsnäringen i övrigt. Näringen har mycket stor betydelse och den kommer, som jag ser det, att få ökad vikt när man ser sig om efter alternativ produktion och när debatten om andra kostvanor alltmer intensifieras. Vi har för centerns del valt att i reservation 8 föreslå ett reservationsanslag på 3 miljarder kronor för främjandet av trädgårdsnäringen.

I reservation 9 tar vi upp en fråga som har debatterats här under några år i följd, nämligen statens ansvarstagande för finansiering av husdjursaveln. Riksdagen gjorde i fjol en ganska bestämd beställning när riksdagen uttalade att det kanske vore rimligt att på sikt överlåta ansvaret i de sammanhangen till näringen och till olika avelsorganisationer. Men det är mycket viktigt att man inte släpper ansvaret förrän man har en klar garanti för att organisationerna själva orkar ta över det. Vi i centern tror att man har gått väl hårt fram när det gäller att avveckla det stödet. Vi håller fast vid att det skulle behövas 1 milj. kr. för att klara en tillräcklig anslagstilldelning till samtliga avelsorganisationer för hästar.

Vi för vidare ett resonemang om rennäringen, och det är kanske rimligt att på sikt ta upp principiella ställningstaganden om dess roll. Vi tror att man måhända skall försöka skapa mer preciserade målsättningar. I reservation 11 nämner vi ett minoritetspolitiskt mål, ett regionalpolitiskt mål och ett näringspolitiskt mål samt ett inkomstmål för rennäringen. Vi talar för den saken här och anhöller om ett riksdagsbeslut.

Jag vill än en gång nämna att dessa olika näringar, som har arealanknyt-

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

ning, är en för hela vårt folk kanske värdefullare resurs än vi ofta inser. Jag tror det är viktigt att se till att göra något fint av den resursen, att se till att inte vissa delar av den förslummas eller changerar i sin roll. Jag tror inte att det skall behöva tydas som något klassegoistiskt önskemål för just den delen av befolkningen, utan det är ett utflöde från alla dessa verksamheter som egentligen ligger i hela folkets intresse.

Herr talman! Jag inskränker mig i debatten i kväll till detta och yrkar bifall till de reservationer där mitt namn förekommer. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 57 SVEN ERIC LORENTZON (m):

Herr talman! I likhet med utskottsordföranden vill jag understryka att flera av de anslag som normalt faller under jordbruksdepartementets huvudtitel kommer att behandlas i samband med särskilda propositioner som antingen har lämnats eller kommer att lämnas under våren. Jag vill också understryka att vi då kommer att få debattera och fatta beslut om dessa. Det gäller så stora och viktiga frågor som fiskefrågorna, frågorna om försurning-
en och luftföroreningarna, den framtida kemikaliekontrollen och inte minst frågan om den framtida livsmedelspolitiken. Vi får således tillfälle att återkomma till debatter därom.

Alla dessa frågor är av den allra största betydelse för jordbruket och kommer, som jag sade, att försäkra debatter i riksdagen framöver. Det gör att jag liksom utskottsordföranden endast skall ta upp ett par frågor som för oss moderater har särskilt stor betydelse.

Onsdagen den 13 mars beslöt riksdagen om en skogsvårdsavgift på 0,8 % av skogsbruksvärdet. Vi moderater anser att det är en extra beskattning av svenskt skogsbruk, en beskattning på över 400 milj. kr. Enligt regeringens talesman i debatten skall avgiften främst ha två syften, nämligen för det första att vara ett incitament – vi säger tvångsmedel – för att öka avverkningsarna och för det andra att finansiera skogsvården. Vi är från moderat håll mycket tacksamma för de besked vi fick i den debatten. Nu vet vi var socialdemokraterna står i de här avseendena och rättar oss därefter.

Herr talman! Detta innebär en överföring av medel från skogsägare i södra Sverige till Norrlandsskogsbruket, och det rör sig om ganska stora belopp. De höga skogsbruksvärdena i södra Sverige ger rätt stora uttag, och de flesta medlen överförs då till skogsägarna i Norrland, där de omfattande stödåtgärderna sätts in. Detta anser vi vara rent orättfärdigt.

I moderaternas kommittémotion föreslås en sänkning av skogsvårdsavgiften och att denna sänkta skogsvårdsavgift endast skall användas för att finansiera de för skogsbruket mest angelägna gemensamma åtgärderna. Vilka dessa bör vara föreslår vi skall utredas av representanter för näringen och regeringen gemensamt. Detta yrkande följer vi upp i reservation 15, som jag härmed yrkar bifall till.

I samma reservation yrkar moderaterna på avveckling av bidraget till skogsodling efter avverkning av lågproducerande bestånd, s. k. 5:3-skogar och på ökat anslag till ÖSI, dvs. översiktliga skogsinventeringar.

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

När det gäller 5:3-skogarna bör noteras att när bidraget en gång infördes avsågs det helt finansieras med budgetmedel. Det var aldrig tal om att det skulle finansieras via skogsvårdsavgifter. Som jag tidigare har nämnt sker det i dag i praktiken en överföring från skogsägare i södra Sverige, som alltså får hjälpa till att sanera stora skogsområden i norra Sverige, där den här typen av skog främst finns.

Vidare anser moderata samlingspartiet att den enskilde skogsägaren bör ha så stor frihet som möjligt att bestämma över hur skogsbruket skall bedrivas. De åtgärder han bör vidta skall inte styras av statliga bidrag. Vi anser därför att bidragen till avveckling av 5:3-skogar bör utgå. Att plantera skog och utveckla livskraftiga bestånd är en åtgärd som på sikt ger god ekonomi. Det har också visat sig i den praktiska tillämpningen under det senaste året att anspråken på detta bidrag inte gått upp till de medel som är anvisade. Föredragande departementschefen har också föreslagit en minskning av anslaget med 34 miljoner. Vi vill gå längre och avstyrker anslaget.

Vi föreslår också att rambeloppet för översiktlig skogsinventering skall utgå. Man har i budgetpropositionen föreslagit en ökning med 9 milj. kr. Med mindre detaljerade planer bör kostnaderna för dessa minska och betydligt större arealer kunna inventeras inom nuvarande anslagsram och inom den tidsram som har avsetts. Det föreligger också beslut om att det skall ske en utvärdering av verksamheten under det här året. Vi anser att det hade varit en fördel, om man hade fått den utvärderingen innan man ökar anslagen. Vårt förslag innebär en besparing av 147 miljoner under budgetpropositionen bil. 11 D 6.

I reservation 17, som är gemensam för de borgerliga partierna, yrkas att ett trygghetspaket för skogsbrukare utformas. Under flera år har riksdagen beställt förslag från regeringen om en sådan försäkring. Det finns i dag ett förslag som har utarbetats av LRF. Finansieringen föreslås ske med skogsvårdsavgiftsmedel. Kostnaden beräknas till ca 15 milj. kr.

Vi reserverar oss på regeringens förhållning i denna fråga. Det är nu tid att handla! Av de motioner som lämnats i ärendet framgår att det kunde ha varit en majoritet för att genomföra ett trygghetspaket för skogsbrukare, finansierat med skogsavgiftsmedel. Det som förvånar, herr talman, är vpk:s avsteg från sin motion. Hade vpk fullföljt sitt yrkande på den punkten, hade det i dag kunnat fattas beslut om ett trygghetspaket för skogsbrukare. Nu lämnar man det hela öppet ytterligare.

När det gäller trygghetspaketet skulle jag också, herr talman, vilja nämna litet om trygghetspaket för renskötare. Utskottet skriver positivt om att årliga överläggningar mellan stat och företrädare för rennäringsen i främst ekonomiska frågor bör komma till stånd och att dessa bör ske inom det anslag som regeringen anvisat. Där anser man också att frågan om införande av en trygghetsförsäkring för renskötare kan aktualiseras vid dessa överläggningar. Det hade, herr talman, varit en avsevärd fördel om man därvid också hade preciserat vilka anslag det rör sig om. Jag menar att det anslag som kan komma i fråga är anslaget för främjande av rennäringsen samt det stöd som utgår till rennäringsen inom ramen för stödet till jordbruket i norra Sverige.

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

Det hade samerna och regeringen haft ganska stora möjligheter att förhandla om.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till de reservationer där moderata namn förekommer.

Anf. 58 BÖRJE STENSSON (fp):

Herr talman! Utgångspunkten för folkpartiets inställning till jordbruksnäringen är att denna, liksom andra näringsgrenar, skall ha goda förutsättningar för lönsam verksamhet. Jordbruksnäringen är emellertid speciell i en rad avseenden, vilket motiverar ett antal särskilda insatser. Det gäller t. ex. beredskapshänsyn, regionalpolitiska hänsyn, miljömässiga hänsyn samt sist men icke minst konsumenternas intressen av prisvärda och bra livsmedel.

Folkpartiet hävdar att näringslivet i stort skall grundas på enskilt ägande och enskild företagsamhet. Detta synsätt gäller givetvis också som en grundläggande förutsättning för jordbrukspolitiken.

Det svenska lantbruket är främst en kombination av jord- och skogsbruk, som tillsammans utgör en viktig del av näringslivet. Åkermarken är en viktig naturresurs, som i möjligaste mån bör användas för jordbruksproduktion. Vi anser att det är viktigt att odlingsbygderna hålls befolkade och levande. Jord- och skogsbruket har mycket stor betydelse för upprätthållandet av den regionala balansen i landet. Lantbruket har också en väldigt stor betydelse för landskapsvården.

Jordförstöring, vind- och vattenerosion är stora hot mot den odlingsbara marken på många håll i världen. Hittills har dessa hot varit av ringa omfattning i vårt land. Det senaste decenniet har dock försurningen av mark och vatten blivit ett växande hot i åkermarkens ekologi. Försurningsfrågorna behandlas för övrigt nu av jordbruksutskottet med anledning av regeringens förslag.

I detta betänkande har vi från folkpartiets sida lämnat 13 reservationer, ensamma eller tillsammans med centerpartiet och moderata samlingspartiet. Jag yrkar bifall till samtliga reservationer där mitt namn finns med. Min partikamrat Lars Ernestam kommer att redovisa vår syn på miljöavsnitten i budgetpropositionen.

Beträffande reservation 1 vill jag anföra följande. Det samhällsekonomiska och statsfinansiella läget motiverar stor restriktivitet vid budgetprövningen. Folkpartiet anser att anslagsanvisningen till lantbruksstyrelsen kan minskas i förhållande till regeringens förslag. Detta kräver fortsatta rationaliseringar i denna verksamhet. Förenklingar av jordförvärvslagen som vi föreslagit och upphävande av investeringsförbudet inom animalieproduktionen är exempel på ytterligare åtgärder som kan nedbringa utgifterna inom verksamheten. Det investeringsförbud för djurstallar som livsmedelskommittén föreslår skall avskaffas har vi från folkpartiet motsatt oss hela tiden. Vi anser att det har varit en onödig reglering, som har medfört onödigt arbete för lantbruksnämnder och för lantbruksstyrelsen.

Jordfonden har för närvarande ett markinnehav värt ca 400 milj. kr. Med tillämpning av de principer för statens egendomsförvaltning som vi utvecklar

---

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

i partimotionen om den ekonomiska politiken samt med utgångspunkt från vad som nyss anförts om bättre villkor för små deltidjordbruk anser vi att jordfonden bör kunna sälja drygt en tiondel av denna mark.

I propositionen nämner departementschefen att omsättningen på fastighetsmarknaden har ökat något. Med de förändringar i jordförvärvslagen som vi föreslagit anser vi det vara möjligt att minska jordfondens tillgångar med ca 50 milj. kr. Jag yrkar bifall till reservation 5.

Så några ord om rennärigen. Jordbruksministern föreslår en ökning på anslaget Främjande av rennärigen med 2,2 milj. kr. Med tanke på att utredningar fortfarande arbetar med frågor angående rennärigen hade det varit naturligt att i ett samlat program lägga fram förslagen. Vi har emellertid ingenting att invända mot att vissa åtgärder vidtas redan nu. Vi biträder således den ökning som möjliggör försöksverksamhet med stödutfodring och kartläggning av renskötselns markanvändning.

Därtill kommer att propositionen redovisar införandet av en förhandlingsordning för överläggningarna mellan staten och rennärigen. Den frågan tas upp i reservation 11, som jag yrkar bifall till.

Beträffande förhandlingsordningen föreslog rennäringskommittén att staten skulle företrädas av jordbruksnämnden, medan förslaget i propositionen nu avser lantbruksstyrelsen. Vi anser dock att övervägande skäl talar för att jordbruksnämnden bör företräda staten. Jordbruksnämnden har redan en apparat uppbyggd för en förhandlingsordning.

Ett av de viktigaste förslagen från rennäringskommittén gällde införande av ett trygghetspaket för renskötare, efter samma mönster som det som gäller för jordbrukare. Regeringen har inte anslagit medel för ett sådant trygghetspaket.

Det är anmärkningsvärt att regeringen inte har intresse för att genomföra förslaget om ett trygghetspaket för renskötande samer. Kostnaderna för detta är beräknade till ca 1,5 milj. kr., varav ungefär hälften redan finns tillgänglig. Folkpartiet föreslår i vår motion i dessa frågor att anslaget ökas med resterande 0,8 milj. kr., så att det blir möjligt att införa ett trygghetspaket för renskötare fr. o. m. den 1 juli 1985.

I utskottets behandling har efter hand kommit fram att den del av stödet till jordbruksnäringen i norra Sverige som kommer rennärigen till del möjligen skulle kunna utnyttjas till att ge renskötande samer en trygghetsförsäkring. Av denna anledning har jag avstått från att yrka bifall till motionsyrkandet om anslagshöjning. Vikten av att en trygghetsförsäkring ordnas har dock inte minskat. Vi får avvakta resultatet av de kommande överläggningarna. I ett särskilt yttrande från folkpartiets och centerpartiets representanter i utskottet belyses frågan för övrigt.

En ny skogspolitik – innefattande bl. a. en ny skogsvårdslag – lades fast av riksdagen 1979 genom att en proposition från den dåvarande folkpartiregeringen i allt väsentligt godkändes. Den nya politiken innebar både en intensifiering av skogsbruket och en ökad betoning av övriga till skogen knutna intressen, i första hand naturvården.

Den nya skogspolitiken hann knappt börja tillämpas förrän den ändrades

på vissa punkter. Därefter har ytterligare förändringar skett. I förhållande till folkpartiregeringens proposition har inlagen av reglering, samhällskontroll och myndighetsstyrning ökat genom bestämmelser om avverknings- (14 §) och gallringstvång (9 §), obligatoriska skogsbruksplaner (21 a §) m. m.

Skogsbrukets positioner kan vidare sägas ha flyttats fram, bl. a. när det gäller den s. k. 5:3-skogen, på bekostnad av naturvårdens intressen. Hänsyn till naturvårdens intressen och till skogens övriga funktioner vid sidan av virkesproduktionen bör även fortsättningsvis uppmärksammas.

Vårt yrkande om mindre myndighetsutövning i skogsvården ger utrymme för neddragning av anslaget till skogsvård. Jag yrkar bifall till reservation 16.

Folkpartiet anser att frågan om en trygghetsförsäkring för självverksamma skogsbrukare nu måste lösas. Det är över två år sedan en enhällig riksdag begärde förslag av regeringen om detta. Som flertalet motionärer föreslagit bör ett trygghetspaket utformas efter de linjer som utarbetats av Lantbrukarnas riksförbund och andra som varit inkopplade på frågan och finansieras med skogsvårdsavgiftsmedel. Riksdagen bör således med anledning av dessa motioner besluta om införande av en trygghetsförsäkring för skogsbrukare, anser vi.

För lantbrukare finns redan ett skydd av detta slag, dvs. ett fullgott försäkringsskydd vid arbetsskada, sjukdom, förtidspension och dödsfall. Skyddet är ett komplement till vad som utgår enligt lagen om allmän försäkring och lagen om arbetsskadeförsäkring.

Risken för olycksfall med dödlig utgång är i skogsbruket cirka fem gånger högre för självverksamma skogsbrukare än för andra yrkesverksamma i skogen. De deltidsarbetande skogsbrukarna har den allra högsta olycksfrekvensen, visar statistiken.

I reservation 17 framhåller vi vikten av en trygghetsförsäkring för skogsbrukare, och jag yrkar bifall till densamma.

Som framhålls i motion 2036 från centerpartiet, som även jag har skrivit under, har vi i Sverige betydligt färre sjukdomsfall i salmonella hos människa än i andra länder där befolkningen lever under liknande förhållanden som hos oss. I Holland rapporteras t. ex. i medeltal 71,4 salmonellafall per 1 000 invånare och år mot 0,8 i Sverige. Orsaken till detta är att det har varit en mycket effektiv kontroll beträffande denna sjukdom. Den har kunnat motverkas i och med att man varit mycket uppmärksam på när den uppträtt i djurbesättningar.

Statens möjligheter att vidta drastiska åtgärder har hittills varit kopplade till att staten till stor del har täckt kostnaderna för ingreppen. En annan ordning har varit rådande under några år. Eftersom det är staten som bestämmer åtgärderna är det riktigt att staten också står för kostnaderna, anser vi. Det man vill är ju att skydda konsumenterna från att få salmonella via livsmedel – inte att skydda djuren, produktionen eller de enskilda producenterna, som har mycket små möjligheter att skydda sina besättningar då smittan slår till.

Sedan salmonellautredningen lade fram sina förslag 1980 har myndigheterna och näringen tillsammans vidtagit en lång rad åtgärder för att effektivisera

bekämpningen och sänka kostnaderna. Dessa åtgärder har haft som förutsättning att den statliga ersättningen skulle utgå även i fortsättningen. Genom de insatta och planerade åtgärderna räknade lantbruksstyrelsen med att de totala bekämpningskostnaderna för salmonella framöver skulle komma att sjunka från 15 milj. kr. till 4–5 milj. kr. per år.

Det hade varit önskvärt att kunna fullfölja detta även framöver, med hänsyn till den risk det ändå innebär att inte gå mycket bestämt och radikalt fram när smitta uppstår i djurbesättningar.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till de reservationer som är fogade till jordbruksutskottets betänkande 25 och där mitt namn finns med.

Anf. 59 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I jordbruksutskottets betänkande 25 behandlas, med några undantag, jordbruksdepartementets huvudtitel i budgetpropositionen 1985. Utskottet har med vissa modifieringar tillstyrkt regeringens förslag. Men det framgår också av betänkandet att det har funnits en mängd delade meningar, eftersom det till betänkandet har fogats 37 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Jag kommer i det följande att beröra reservationerna från vår sida, och då börjar jag med reservationerna 12 och 18. Dessa reservationer handlar om en omfördelning mellan två anslag, nämligen anslagen Skogsvårdsstyrelserna: Myndighetsuppgifter och Stöd till byggande av skogsvägar.

Skogsvårdsstyrelserna har en mycket viktig uppgift att fylla inom vårt skogsbruk. De är tillsynsmyndigheter på skogens område, och de skall ge råd, anvisningar och information till skogsägarna. Det är ingen tvekan om att med ökade resurser till skogsvårdsstyrelserna skulle vi få ett aktivare skogsbruk med därtill hörande högre sysselsättning. Med tanke på den viktiga roll skogsbrukets produkter har när det gäller exporten och landets inkomster är det ett fatalt misstag att snåla på deras resurser. Vi anser därför att man i ett första steg bör räkna upp anslaget med 10 milj. kr.

Detta anser vi kan ske genom den omfördelningen att anslaget till stöd till byggande av skogsvägar minskas med samma belopp. Vi förnekar inte att stödet till vägbyggandet har en positiv verkan på avverkningsbenägenheten inom det privata skogsbruket – det kan behövas för att samordna skogsbruksåtgärder på mycket splittrade ägor – men vi har mycket svårt att inse att storskogsbruket behöver detta stöd.

Förra året redovisade de stora skogsbolagen en sammanlagd vinst på omkring 9 miljarder kronor. Det bör således inte vara nödvändigt att ge dem stöd i den utsträckning som sker i dag. Detta innebär att vi också anser att förordningen om statligt stöd till skogsbruket bör ändras i enlighet med det förslag som vi har lagt fram.

Reservation 24 delar vi med centern. Det gäller anslaget till statens maskinprovningar. Under utskottsbehandlingen har framkommit att nackdelarna som följer av en kraftig avgiftshöjning kan bli betydande. Vi har därför ställt oss bakom det förslag som förs fram i motion 2619 om en anslagsuppräknings med 690 000 kr. Statens maskinprovningar har en mycket

viktig funktion att fylla, och det är därför angeläget att denna institution på ett bra sätt kan fullgöra sina uppgifter.

Då det gäller forskningen vill vi framhålla angelägenheten av att i det fortsatta programarbetet på skogsforskningens område bl. a. beaktas förut-sättningarna för att förlägga en forskningsstation till Ronneby. Inriktningen vid den stationen skall främst vara forskning rörande miljöskador på skogen. Detta anför vi i reservation 27.

Vi har också reserverat oss för att regionalt rationaliseringsstöd till trädgårdsnäringen bör utgå till hela Hälsingland och inte som nu att endast Ljusdals kommun får stödet.

Herr talman! Jag vill något längre uppehålla mig vid en fråga som också behandlas i betänkandet och som blivit något av en följetong i både utskott och kammare. Vid riksmötet 1981/82 väcktes tre motioner – från moderaterna, socialdemokraterna och centern – om ett trygghetspaket för skogsbrukare. Ett enigt utskott ansåg det önskvärt att denna fråga fick en snar lösning och att det ankom på regeringen att lägga fram erforderligt förslag i ämnet. Försäkringskostnaderna, vilka uppskattades till ca 15 milj. kr., skulle enligt utskottets mening finansieras genom ianspråktagande av skogsvårdsmedel. Utskottets hemställan bifölls enhälligt av riksdagen.

Men inget hände. Förslaget aktualiserades åter i ett betänkande från utskottet 1984/85, där utskottet hänvisade till riksdagens tidigare uttalande i frågan. I budgetpropositionen anför jordbruksministern helt kort: "Det står sålunda den enskilde eller t. ex. skogsägarorganisationerna fritt att träffa avtal med försäkringsbolag." Den här frågan har alltså förhållits sedan 1982, och det finns anledning att vara mycket kritisk till hur regeringen har handlagt den.

Det är väl därför ingen stor överraskning, när det till årets riksdag ånyo kommer motioner från alla fem partierna med krav om en trygghetsförsäkring. Från vårt håll ansåg vi att inga skäl fanns till ett ändrat ställningstagande i förhållande till vad utskottet och riksdagen enhälligt beslutat 1982/83. Vi ansåg emellertid att vissa villkor måste ställas. Med anledning av att Sven Eric Lorentzon var förvånad över att vpk har övergett sin motion kan jag säga att vi hade ställt vissa villkor som vi inte ansåg var uppfyllda. Dessa villkor var dels att finansieringen skulle rymmas inom ramen för influtna medel, dels att krav inte skulle ställas om borttagande av skogsvårdsavgiften.

När utskottet behandlade motionerna visade det sig att det inte var problemfritt. Centern hade nämligen ställt krav till riksdagen om ett avskaffande av skogsvårdsavgiften.

Nu har följande skett: I skatteutskottets betänkande, som behandlades här i kammaren för två veckor sedan, hade centern avgett en reservation med förslag om att skogsvårdsavgiften skulle avskaffas. Till det betänkande som vi nu diskuterar har centern, tillsammans med moderaterna och folkpartiet, fogat en reservation i vilken man kräver att trygghetspaketet skall finansieras med skogsvårdsavgiftsmedel. Jag kunde inte tänka mig att detta skulle vara möjligt. Det är knappt man kan tro sina ögon. I det ena utskottet föreslår centern ett avskaffande av skogsvårdsavgiften, i det andra att avgiften skall

finansiera ett trygghetspaket för skogsbrukare.

Tryggheten för skogsbrukarna kan knappast garanteras med sådana politiska kullerbyttor som centern här presterar. Det ligger i stället nära till hands att reformen ytterligare försenas genom ett sådant agerande. Men vi får väl hoppas att så ändå inte blir fallet.

I det tillkännagivande som utskottsmajoriteten föreslår att riksdagen skall göra till regeringen sägs klart ut det angelägna i att frågan nu får sin lösning. Där sägs också att man bör pröva en finansiering genom skogsvårdsavgiften samt att riksdagen bör hållas underrättad om resultatet av de överväganden som kommer att göras i frågan.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till de reservationer i betänkandet som vår ledamot i utskottet biträtt och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 60 HÅKAN STRÖMBERG (s):

Herr talman! I det betänkande som kammaren nu har att debattera har jordbruksutskottet förutom budgetpropositionens bil. 11 rörande jordbruksdepartementets verksamhetsområde behandlat drygt hundra motioner. Detta är det största antal motioner som utskottet har behandlat i samband med propositioner angående budgeten för jordbruksdepartementets verksamhet. Därmed kan man säga att propositionen utsatts för en intensivare granskning än vad som någonsin tidigare har varit fallet. Denna granskning har på sätt och vis också bidragit till att det till utskottsbetänkandet fogats inte mindre än 37 reservationer.

Det är dock med mycket stor tillfredsställelse som jag kan konstatera att utskottet till en så övervägande del, och med stor majoritet, ställt sig bakom propositionens innehåll. Det är endast på två punkter som utskottet – med knappast möjliga majoritet – avviker från propositionens förslag.

På dessa punkter, som berör dels lånen till fiskerinäringen, dels främjandet av rennäringen, har vi socialdemokrater i de till betänkandet fogade reservationerna redogjort för varför vi anser att propositionens förslag också i dessa delar borde ha kunnat vara utskottets mening.

Jag vill också framhålla att det vid behandlingen av propositionen har varit glädjande att konstatera att det trots det pressade ekonomiska läge som vi har att arbeta i har funnits utrymme för ökade anslag på en rad viktiga områden. Det har också, som framgår av propositionen, gjorts vissa omfördelningar av anslagen till områden där det har varit angeläget att göra betydande satsningar. Bl. a. har anslaget till mark för naturvård kunnat höjas från 20 till 40 milj. kr.

Jag vill vidare framhålla – för den som kanske har varit uppmärksam och saknar ytterligare åtgärder på vissa områden som vi i detta sammanhang brukar behandla – att vi senare under våren kommer att få ta ställning till ytterligare åtgärder inom jordbrukspolitiken, t. ex. frågor som rör försuringsproblemen och vissa frågor inom fiskets område.

Låt mig därför, herr talman, övergå till att kommentera vissa av de till utskottsbetänkandet fogade reservationerna. Andra företrädare för oss

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

socialdemokrater i utskottet kommer senare här att redogöra för de övriga punkterna. Den fördelning som vi har gjort kan innebära att jag inte besvarar en del av de frågor som har ställts här tidigare, och det kanske verkar litet underligt. Men om man vill dela upp ett ärende går det inte att undvika att hamna i en sådan situation. Vår syn på reservationerna och de kommentarer som har gjorts kommer emellertid att redovisas.

I reservation nr 1 föreslås från folkpartiets sida att anslaget till lantbruksstyrelsen, genom förenklingar i jordförvärvslagstiftningen och upphävande av investeringsförbudet inom animalieproduktionen, kan minskas med 3 milj. kr.

Jag vill påpeka att det i budgetpropositionen föreslås, genom de allmänna nedskärningar som vi har tvingats till på grund av det rådande budgetläget, en anslagsminskning på drygt 4 milj. kr.

Börje Stensson föreslår nu att riksdagen skall bifalla de krav som folkpartiet tidigare har ställt om förenklingar i jordförvärvslagstiftningen – krav som riksdagen har avvisat. Att med detta som grund planera myndigheters verksamhet och minskade anslag är knappast genomförbart. Därför är det inte ens teoretiskt möjligt att minska detta anslag, som Börje Stensson föreslår. Det är inte heller möjligt på grund av tidsplanen för personalminskningar, även om det skulle ske vissa förenklingar.

I reservation nr 2 föreslås att lantbruksverket skulle påta sig kostnader för utbildning av klövvårdare. Jag vill framhålla att kostnaderna för sådan utbildning självfallet bör åvila näringen. Vi har inget emot att lantbruksuniversitetet via veterinärinrättningarna eller att lantbruksnämnderna anordnar sådan utbildning, men då skall den självfallet bekostas av uppdragsgivarna.

Samma principer anser vi också bör gälla lantbruksnämndernas rådgivningsverksamhet. Denna rådgivning syftar till att ge ökade kunskaper och bättre ekonomi för dem som utnyttjar rådgivningen. Då kan det inte heller vara orimligt att den som utnyttjar rådgivningen också bekostar den. Einar Larsson påpekade mycket milt att det borde vara möjligt att hitta medel på annat håll. Det skulle i så fall vara budgetmedel som togs i anspråk, och det anser vi inte vara nödvändigt. Det måste åvila näringen att bygga upp denna kunskap.

När det gäller lantbruksstyrelsens disposition av rörliga krediter för markförvärv för rationalisering föreslår centern i en reservation en uppräknings utöver vad som föreslås i budgetpropositionen. Vi har inte ansett att en sådan uppräknings är nödvändig. Jag vågar påstå att man inom lantbruksverket har ett bra grepp om vilka markförvärv som behöver göras för nödvändiga strukturförändringar. Även om utförsäljningen av det markinnehav som lantbruksnämnderna disponerar kan komma att påskyndas bedömer vi saken så, att detta skall kunna ske på ett tillfredsställande sätt ur struktursynpunkt. Vi bedömer det också så, att nödvändiga markförvärv skall kunna inrymmas under det anslag som föreslås i budgetpropositionen.

Att ange utförsäljningen av lantbruksverkets markinnehav i ökad procentandel, såsom sker i reservation 5 från folkpartiet, skulle innebära en betydligt försämrad strukturplanering av skogs- och jordbruksmark. För att

nå upp till den fastställda procentsatsen skulle man kunna hamna i situationer där utförsäljningen sker helt oplanerat.

I centerreservation nr 6 föreslås dels ett bibehållande av lån till jordbruksnäringen med uppskjuten ränta, dels slopande av den enprocentiga kreditgarantiavgiften. Lån med uppskjuten ränta är inget lån som man bör rekommendera, eftersom räntan eller delar av den läggs på lånesumman. På så sätt stiger låneskulden och senare också ränteutgifterna. Många som har den låneformen har säkert haft anledning att ångra sig på grund av att lönsamheten inte har blivit den beräknade, samtidigt som räntekostnaderna har ökat. Denna låneform har också praktiskt taget upphört. Därför tycker vi att låneformen gott kan avskaffas.

Den enprocentiga kreditgarantiavgiften har införts för att täcka statens kostnader för kreditgarantierna. Här ser vi ingen anledning att särbehandla jordbruksnäringen. Denna avgift tas ut hos andra låntagare inom näringslivet, där staten ger kreditgarantier. Vi bör sträva efter att, där speciella skäl inte föreligger, ha samma förhållanden för olika näringsgrenar. Vi tycker inte att det finns skäl att här ändra tidigare ställningstaganden. Därför vill jag också avvisa detta reservationskrav.

När det gäller anslaget Bidrag till trädgårdsnäringen och förslaget i reservation 8 om att detta bör räknas upp med 2,1 milj. kr., kan jag dela uppfattningen att trädgårdsnäringen här i landet har goda möjligheter att utvecklas. Den ambitionen finns också inom svensk trädgårdsnäring. Det beror delvis på de åtgärder som den socialdemokratiska regeringen vidtog hösten 1982 genom devalveringen av den svenska kronan. Kan vi också hålla inflationen inom beräknade ramar, bör detta bidra till en bättre lönsamhet för trädgårdsnäringen. Därför är en uppräknig av det statliga bidraget till trädgårdsnäringen inte det enda saliggörande.

Jag vill ändå påpeka att vi på grund av det rådande budgetläget inte ansett oss kunna öka anslaget utöver vad som föreslås i budgetpropositionen.

Beträffande vpk-reservationen om ändrad stödområdesindelning för regionalt stöd till trädgårdsnäringen vill jag framhålla att sådana här gränsdragningar vållar problem för de intilliggande områden som ställs utanför. Men det regionala stödet har tillkommit för de speciellt svåra förhållanden som råder innanför stödområdesgränsen. Det löser inte problemen att årligen vidga stödområdesgränserna. Det vore bra om vi kunde hitta andra former för stöd i regioner med speciellt svåra förhållanden. Man har sedan 1979, då riksdagen fattade beslut om stödområdesindelning, gjort vissa ändringar av indelningen men ändå inte funnit speciella skäl för att stödområdet borde innefatta de områden som föreslås i reservation 7. Utskottsmajoriteten har heller inte funnit skäl som skulle motivera en sådan ändring.

När det gäller reservation 20 om ökat anslag för bidrag till byggande av fiskehamnar, har utskottet inte funnit speciella skäl föreliggande att i rådande ekonomiska läge öka anslaget till det belopp som föreslås i centerreservationen.

Vad beträffar lån till fiskerinäringen har jordbruksministern i budgetpropositionen föreslagit en omfördelning av bidraget. I stället för den låga ränta

Onsdagen den
27 mars 1985

---

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

på fiskerilån som för närvarande kan erbjudas föreslås att räntan skall utgå med två tredjedelar av riksbankens diskonto. Räntesubventionen föreslås upphöra, och i stället kommer bidragsdelen, således de direkta statliga bidragen till fiskerinäringen, att höjas med 1,4 milj. kr. Vi socialdemokrater i utskottet anser att det finns skäl som talar för att lån till fiskerinäringen likställs med lån till andra näringar, i synnerhet som det inte skulle innebära försämrade förhållanden för fiskerinäringen eftersom den minskade lånesubventionen utgår som förhöjt bidrag.

Därför vill jag yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen nr 21.

När det gäller reservation nr 22 om en höjning av reservationsanslaget med 15 miljoner för lån till fiskerinäringen utöver vad som föreslås i budgetpropositionen har vi inte heller här funnit skäl att göra någon ändrad omfördelning. Vi avvisar därför också förslaget om detta reservationsanslag.

Låt mig slutligen få kommentera förslaget i reservation nr 23, som avser bekämpande av smittsamma husdjursjukdomar. Utskottsmajoriteten har ej mot bakgrund av de motiv som anförts i reservationen funnit anledning att frånga sitt tidigare ställningstagande rörande ersättningen för salmonellabekämpande åtgärder i slaktnötsproduktionen. Vi förutsätter att näringen och berörda myndigheter nu fått nödvändigt rådrum att genomföra de åtgärder beträffande slaktnötsproduktionen som krävs för att det nya ersättningssystemet skall kunna träda i kraft enligt riksdagens tidigare beslut. Eftersom ersättningssystemet för slaktcyklingsproduktionen ännu inte varit i kraft ett år anser vi det vara för tidigt att redan nu göra en utvärdering av hur systemet har fungerat. Man bör, herr talman, ha något längre tid på sig för att en sådan utvärdering som föreslås i reservationen skall kunna bli värdefull.

Som jag sade inledningsvis kommer andra socialdemokrater i utskottet att ta upp de övriga punkterna och redogöra för vår syn på dessa. Men jag vill redan nu yrka bifall till reservationerna nr 10 och 21. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 61 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Beträffande reservation 1 och de prutningar som Håkan Strömberg anmärkte på måste jag medge att också regeringen har prutat på de anslagskrav som framförts från de verk som sorterar under jordbruksdepartementet. När vi har försökt finna möjligheter till prutningar har vi gjort det i enlighet med tidigare ställningstaganden. Jag vet att riksdagens majoritet tidigare har fattat felaktiga beslut i vissa avseenden, vilka har orsakat onödiga arbeten och kostnader, exempelvis inom lantbruksstyrelsen och lantbruksnämnderna. De arbetsuppgifter som tillkommit och som vi har bedömt vara onödiga har givetvis kostat pengar. Av den anledningen har vi ansett att man skulle kunna pruta på det här området. Jag tycker att det är fel att vi som redan tidigare har framfört synpunkter på detta skall vara med och betala dessa kostnader.

Enligt Håkan Strömberg skulle ett bifall till det som föreslås i reservationen 5 från folkpartiet kunna medföra en oplanerad utförsäljning. Det tror jag inte. Men om man inte ställer rimliga krav på att det skall vara stora enheter

och på att man skall fortsätta den strukturrationalisering som har pågått under några decennier är det säkert möjligt att finna köpare som vill skaffa sig mark. Om också lantbruksnämnderna i litet större utsträckning kunde låta bli att i förväg bestämma vem som skall få köpa en fastighet som blir till salu, skulle det medverka till en ökad försäljning. Det vore helt enkelt angeläget med en mer aktiv försäljningsdrive. Man borde kunna bortse från tidigare mycket hårt ställda krav på att en viss bestämd granne skall köpa och att det måste vara en viss bestämd storlek på den enhet som skall bildas vid en försäljning.

Anf. 62 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall i min replik beröra två frågor.

För det första gäller det stödet till trädgårdsnäringen. Det är självklart att man alltid kan diskutera olika gränsdragningar. Vi vet sedan tidigare att sådana kan ha sina problem. Vi tycker ändå att när en kommun i Hälsingland får detta stöd, så borde man kunna ge det till hela landskapet.

För det andra gäller det fiskerilånen. Där tänker jag ställa en fråga till Håkan Strömberg. Kan Håkan Strömberg verkligen hävda att en i stort sett fördubblad ränta kommer att uppvägas av en högre bidragsdel? Enligt min mening borde man kräva en förbättring av villkoren. Jag har mycket svårt att se att en högre bidragsdel kan uppväga den högre räntan. Jag har fått en del beräkningar från personer som jag anser bör kunna räkna på sådana här lån. Dessa uträkningar visar ett resultat i helt motsatt riktning. Därför skulle det vara bra om jag kunde få en redogörelse för hur Håkan Strömberg kommit fram till det resultat som han hävdar.

Anf. 63 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Låt mig först till Börje Stensson säga på tal om av lantbruksverket disponerad mark för strukturrationaliseringar, att det inte går att binda sig för att årligen försälja en tiondel av den marken. Man är nämligen beroende av de strukturförändringar som sker. Det kan också vara så att man vill avvakta olika markägares avsikter och vad som kan tänkas ske när det gäller ägandeförhållanden. Om man vill verka för en effektiv strukturrationalisering går det aldrig att ange att så och så stor areal av den disponibla marken årligen skall avvecklas, utan man måste anpassa sig till de förhållanden och de möjligheter som dyker upp.

Sedan sade Börje Stensson att riksdagen har fattat ett felaktigt beslut när det gäller jordförvärvslagstiftningen. Det är möjligt att beslutet ur Börje Stenssons synpunkt kan anses felaktigt, men när riksdagen har avvisat det förslag som Börje Stensson framställt kan man väl ändå inte hävda att det skall gälla. Vi måste väl ändå följa den lagstiftning som riksdagen har antagit.

Jag vill till John Andersson säga när det gäller räntesubventionerna till fiskerilånen att om man har beräknat kostnaderna för nästkommande år till 1.4 miljoner och i stället lägger detta belopp på bidragsdelen, så har jag svårt att se att inte detta skulle likställas. Anser man att räntan uppgår till den summa som man lägger på bidrag, så blir det detsamma.

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

Anf. 64 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Vad jag och folkpartiet är ute efter, Håkan Strömberg, är att vi nu, i en tid med något annorlunda förhållanden, skall gå ifrån det gamla storlekstänkandet när det gäller strukturrationalisering av svenska jordbruk och i stället söka få till stånd en marknad där mindre enheter kan säljas och köpas utan att lantbruksnämnden och staten i så stor utsträckning lägger sig i och strukturrationaliserar för att åstadkomma större enheter. Man skall vänta och avvakta, säger Håkan Strömberg. Det är inte alls nödvändigt att göra det, menar jag. I stället skulle man i större utsträckning söka tillmötesgå de önskemål som jag tror är mer framträdande nu än tidigare, nämligen att jordbrukare skall få sälja och köpa mindre enheter utan att lantbruksnämnden nödvändigtvis skall bestämma att den ena eller andra grannen måste ha fastigheten i fråga som tillskottsmark eller för att man skall bilda en större enhet. Jag tror att Håkan Strömberg så småningom kommer att hålla med mig om att det skall vara en framkomlig väg både att få loss resurser ur jordfonden och att få en intressantare struktur på svenska jordbruk – även småbruk.

Anf. 65 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! När Börje Stensson talar om det gamla storlekstänkandet när det gäller jordbruket, vill jag påpeka att genomsnittsarealen på de svenska jordbruken är 26 hektar. Det finns knappast någon jordbrukare som kan försörja sig enbart på ett sådant jordbruk. Därför strävar man efter att åtminstone få bärkraftiga familjejordbruk. Att nu ytterligare dela marken och låta andra köpare komma in i områden där de verksamma jordbrukarna är i behov av att skaffa sig ytterligare mark tycker vi är helt felaktigt.

Börje Stensson, det är mycket sällan det finns enbart en köpare vid försäljning av jordbruksmark, utan ofta finns det ett antal köpare att välja mellan. Då är det självklart att jordbrukare som har närliggande fastigheter och som är intresserade och har behov av mer mark får företräde. Vill ni, Börje Stensson – när ni nu vill ha en förändrad jordförvärvslag till stånd – ge köpare som kommer utifrån företräde att köpa mark och därmed inte ge denna möjlighet till de i området redan verksamma jordbrukarna?

Anf. 66 JAN-ERIC VIRGIN (m):

Herr talman! Jag vill säga litet grand om naturvården. Av budgetpropositionen framgår det att regeringens förslag skiljer sig en hel del från moderaternas förslag. Vi anser att landskapsvården är beroende av att jord- och skogsbruket ges så goda förutsättningar att brukarna själva har möjlighet att ta ansvar för den. För att vi även i fortsättningen skall kunna bibehålla landskapet med dess mångfald kan det offentliga naturligtvis behöva ingripa med bestämmelser och åtgärder som garanterar vissa naturtypers fortbestånd. Därför måste det finnas vissa naturreservat, som bevarar växt- och djurliv med vetenskapligt värde. Inom dessa områden kan det ju vara nödvändigt att man begränsar rätten till tillträde för att växt- och djurlivet skall få ett tillräckligt skydd i den naturliga livsmiljön.

I propositionen föreslås alltså att anslaget fördubblas, från 20 milj. kr. till 40 milj. kr. Avsikten sägs framför allt vara den att man vill bevara områdena Tandövala, Syd-Billingen, nedre Dalälven och Sånfjället. Detta är de större aktuella projekten.

För vår del anser vi att man inte bör utvidga markinnehavet utan vårda det som redan har förvärvats. Naturvårdsverket har ju begärt ytterligare nästan 30 milj. kr. för vård av de områden som redan är avsatta för naturvårdsändamål. Verket har fått drygt 1.5 milj. kr. För vår del tycker vi att man bör ha av de nyss nämnda 20 miljonerna. 10 milj. kr. kan, enligt vår åsikt, användas för naturvård. Statens naturvårdsverk framhåller att det är stora problem med exempelvis renhållningen i de här områdena. Bara detta förhållande har gjort att vårdarbetet har fått stå tillbaka. Jag vet att personer bakom kampanjen "Håll skärgården ren" är mycket bekymrade över att inte kunna bedriva verksamheten i samma omfattning som tidigare. Jag vill också framhålla att naturvårdsmyndigheterna nu i rätt stor utsträckning använder domänverket för skötseln av 10 nationalparker och 160 naturreservat. Jag hänvisar till vissa moderata motioner angående domänverkets verksamhet på det här området och vill understryka att vi moderater ju skulle vilja se att det faktiskt blir en neddragning här. I morgon kommer frågan om beredskapsmedel till naturvården att diskuteras i samband med behandlingen av arbetsmarknadsutskottets betänkande. Här har moderaterna ett särskilt yttrande, där det redogörs för vår syn på AMS. Jag vet att det finns större skäl att ompröva möjligheterna till vård och att upprätta skötselavtal med markägarna än att förvärva mera mark.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till den moderata reservationen 31.

Anf. 67 JAN FRANSSON (s):

Herr talman! Av naturliga skäl krävs en långsiktighet i den politik som riksdagen lägger fast för hushållningen av landets skogar. Det är också ett krav som näringens utövare med all rätt kan ställa på oss i riksdagen. Det har ett speciellt värde att beslut som rör de areella näringarna kan omfattas av en så bred politisk uppslutning som möjligt. Vi har kanske också levt i den föreställningen att så var fallet i och med att 1979 års skogspolitiska beslut togs av riksdagen. När man studerar de skogspolitiska motioner som under allmänna motionstiden lagts fram av de borgerliga partierna står dock några saker helt klara:

För det första att det är socialdemokratin i regeringsställning som är garanten för en långsiktig och konsekvent skogspolitik.

För det andra att de borgerliga partierna, i den här frågan liksom i så många andra, visserligen är splittrade, men ändå nu är beredda – vilket alla förslagen har gemensamt – att på väsentliga punkter riva upp de skogspolitiska beslut som man i regeringsställning själv var med om att lägga fram för riksdagen. Man ifrågasätter skogspolitiken rent generellt i allmänna termer. Man vill urholka skogsvårdslagstiftningen. Man vill frånhända samhället ett av de skogspolitiska medel som skogsvårdsavgiften varit under många år. Man vill dra ner resurserna för den organisation vars uppgift det är att

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

förverkliga de skogspolitiska målen.

Moderaterna går som vanligt längst. De vill i något slags nyliberalistiskt rus i grunden förändra den nuvarande skogspolitiken.

Vi ser en uppmjukning av skogsvårdslagen som en frihetsfråga, säger moderaternas talesman Sven Eric Lorentzon i pressen, som en kommentar till att det i sista minuten inte gick att få med bröderna på den borgerliga kanten på den moderata motionen.

Frihet är att göra vad, Sven Eric Lorentzon? Frihet för vem? Enligt moderaternas mening är det konjunkturen och den enskilde skogsägarens ekonomi som skall bestämma om skogen skall skötas eller inte. Det vill man ha in i portalparagrafen i skogsvårdslagen. Genom stegvisa förändringar av skogsvårdslagen vill man ha en återgång till den lagstiftning som tillkom i början av 1900-talet, med ett undantag – naturvårdshänsynen i skogsvårdslagen bör vara kvar. Det är ju ett välkänt faktum – kanske också för vissa moderater – att när det gäller att ta mihönsyn så är marknadskrafterna inte mycket att lita på. Det ser vi i många sammanhang.

Centern har valt en annan väg med samma syfte, att urholka skogspolitiken. Man angriper de resurser som står till skogsvårdsorganisationens förfogande för att förverkliga skogspolitiken. Resurserna för tillsyn av skogsvårdslagen skall minskas. Centern var först på plan med förslaget att skogsvårdsavgiften skall slopas. De andra partierna följer nu efter med olika förslag. Genom medel från skogsvårdsavgiften lämnas stöd för återbeskogning av marker med glesa skogar.

När herr Lorentzon hänvisar till den debatt om skogsvårdsavgiften som skatteutskottet förde härförleden och säger att vår talesman använde ordet tvångsmedel så är icke detta korrekt. Han sade att skogsvårdsavgiften kan vara ett incitament för en bättre skogsvård, och han påpekade att avgiften är avdragsgill.

Att det finns pengar i skogsbruket i dag kan vi avläsa på utvecklingen av de medel som är insatta på skogskonton. Det finns i dag över 3 miljarder kronor på de enskilda skogsägarnas skogskonton. Enbart räntan ger över 300 000 milj. kr. per år. När det här stödet – som alltså hade till syfte att få ett bättre markutnyttjande där vi hade glesa skogar – infördes för några år sedan var det en centerpartist som hade signerat förslaget i riksdagen. Så här skrev Anders Dahlgren vid det tillfället:

”Förslagen syftar till att öka utbudet av virke både på kort och lång sikt. Syftet är också att stärka underlaget för sysselsättning och service i skogsbygderna. Satsningar av det här slaget kan inte inskränkas till ett enskilt år. Det tar tid att realisera dem fullt ut. Dessutom, och det är det väsentligaste, behöver alla berörda kunna planera för arbetskraftsförsörjning, utbildning, försörjning med plantor m.m. Starkt tidsbegränsade åtgärder på detta område kan ge effekter som är motsatta de önskvärda. Så t.ex. kan en kortvarig stimulans av arbetsdryga åtgärder resultera i resursflyttningar från mindre arbetsdryga med minskat virkesutbud som följd. För att undvika dessa olägenheter och för att möjliggöra resursplanering och arbetskraftsrekrytering föreslår jag att de åtgärder jag redovisar i det

följande planeras för en 15-årsperiod.”

Det här skulle alltså vara en långsiktig satsning, helt i linje med de krav man skall ställa i dessa sammanhang. Det var enligt vår mening en vettig satsning, som hade som syfte att utnyttja markernas produktionsförmåga till gagn för kommande generationer. Men för centern varade den här satsningen bara några år. Det är en häpnadsväckande brist på långsiktig skogspolitik.

Den skogspolitiska propositionen 1979 var signerad av en folkpartistisk jordbruksminister. Om det är detta eller något annat som har gjort att folkpartisterna i sina förslag går litet försiktigare fram än andra vet jag inte. Men de sjunger ändå med i kören av dem som med olika förtecken nu vill luckra upp den skogspolitik som de själva varit med om att arbeta fram.

Men folkpartiet har också hittat en liten nisch, där man kan vara värst. Folkpartiet är mest precist i sina förslag när det gäller att sälja ut delar av domänverkets skog. Folkpartiet vill också ha vissa förändringar av skogsvårdslagen men preciserar ingenting av detta. Det är dock intressant att konstatera att inte heller för folkpartiets del höll den egna skogspolitiken mer än fem år. I en motion föreslår man en ny utredning för en samlad översyn av skogspolitiken.

Herr talman! Jag har velat ge den här bakgrunden till några av de borgerliga reservationer som finns med i det betänkande vi nu behandlar. Men jag har velat ge den också därför att många i dagens Skogssverige nu ställer frågan: Vilken skogspolitik ämnar de borgerliga partierna föra om det skulle gå så illa att de får en majoritet i den här kammaren? Personligen har jag mycket svårt att tro att Sveriges skogsägare kan känna något större förtroende för den kortsiktighet som nu präglar de borgerliga partiernas agerande på skogspolitikens område.

Den skogspolitiska debatt som med viss hetta fördes för ett par år sedan handlade i allt väsentligt om hur man skulle få de passiva skogsägarna att sköta sina skogar på ett bättre sätt. I den debatten fördes – inte minst från de borgerliga partiernas sida men även från skogsägarnas håll – fram att det var skogsvårdslagen som var det rätta styrmedlet för att få de passiva skogsägarna mer aktiva. Se till att skogsvårdslagen tillämpas bättre, sades det. Skogsvårdslagen är kungsvägen till en bättre skogsvård och ökad avverkning, hördes det från gator och torg.

Två år senare är alltså moderaterna beredda att i grunden förändra den här s. k. kungsvägen. De frågor som detta ger anledning att ställa till centerns och folkpartiets företrädare är: Var står ni i dag? Kommer ni att ansluta er till den moderata nedrustningen av samhällets skogspolitik? Kan ni ge besked om detta i dag? Det kan vara viktigt för utskottets fortsatta arbete med de skogspolitiska frågorna.

Herr talman! Jag kan för vår del säga att vi med fasthet och konsekvens kommer att fullfölja den skogspolitik som riksdagen har fastlagt i ganska stor enighet. Det förs en hygglig skogspolitik som nu börjar ge resultat.

Så kort några ord om reservationerna. Reservationerna 14, 15 och 16 illustrerar i sina detaljer just den oenighet som jag tidigare nämnde. Men syftet är detsamma – att man skall dra ned resurserna till skogsvården. Jag är

naturligtvis lika förvånad som John Andersson över centerns agerande. Hur kan man först lägga fram ett förslag om att skogsvårdsavgifterna skall avskaffas, för att sedan föreslå en trygghetsförsäkring till skogsägarna vilken skall betalas med de skogsvårdsavgifter som nu, såvitt jag förstår, socialdemokraterna och vpk snart står ensamma bakom.

Utskottet har sagt att det finner det angeläget att de självverksamma skogsägarna också blir delaktiga av en trygghetsförsäkring. Utskottet säger att regeringen och skogsbrukets organisationer bör söka åstadkomma en lösning på dessa frågor.

Frågan om stödet till byggande av skogsvägar är en gammal bekant från budgetdiskussionerna. Detta stöd utgår ju endast om de enskilda skogsägarna har del i vägföretag eller om det är en stor del främmande trafik på de skogsvägar som byggs på statens och kyrkans mark samt på bolagsmark. Byggs vägarna enbart på dessa marker utgår inget stöd.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna 12-19 och 37.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 68 SVEN ERIC LORENTZON (m) replik:

Herr talman! Jag skall inte diskutera min motion om skogsvårdslagstiftningen. Den står inte med på dagens ärendeförteckning, men vi får väl tillfälle att diskutera den senare. En sådan diskussion skulle också ta betydligt längre tid än den vi kan disponera här. Det är emellertid ingen radikal sak, utan det är fråga om att återinföra lönsamhetskrav och annat i det skogspolitiska beslutet. Den debatten kan vi alltså föra när frågan behandlas här i kammaren.

Herr talman! Frihet innebär inte på något sätt att göra vad man vill. Den motion som vi behandlar handlar egentligen om att ägaren inom de ramar som görs upp har möjlighet att disponera sin fastighet och det kapital som är nedlagt i den. Jag står, Jan Fransson, helt bakom det uttalande som gjordes för 15 år sedan. Men låt mig tala om att det var ett statligt handlingsprogram på 15 år, där man ville avveckla de lågproducerande skogarna. Det var aldrig tal om att skogsägarna själva skulle finansiera det hela inom sitt kollektiv, utan det var en statlig satsning statliga budgetmedel. Det är en avsevärd skillnad. Det är verkligen finurligt att vidta åtgärder i det statliga skogsprogrammet och att sedan lägga över kostnaderna på skogsägarna. Finansieringen skulle ju ske via budgetmedel.

I den debatt som fördes här för 14 dagar sedan om skogsvårdsavgifterna sade talesmannen för socialdemokraterna att de var ett incitament. Man kom också i diskussion om vad incitament betydde. Jag använde inte det ordet i mitt anförande, utan jag sade att talesmannen kallar det incitament och jag kallar det tvångsmedel.

Den debatt som herr Fransson försöker dra i gång tänker jag ta upp den dag min motion behandlas här i kammaren.

Anf. 69 BÖRJE STENSSON (fp) replik:

Herr talman! Vad vi föreslår i vår motion beträffande skogsvården är ju en återgång till 1979 års skogsskötsellag och avskaffande av gallrings- och avverkningsstväng i socialistisk tappning.

Jan Fransson talade om långsiktig och konsekvent skogspolitik från socialdemokraternas sida. Självtalade han litet grand inne på att påminna om den kamp vi fick kämpa mot nya former av avverkningskonton och avverkningsstväng för ett par år sedan. Det förslaget stoppades sedan i någon låda. Jag tror att det var väldigt skönt för svensk skog och svenska skogsägare att det då fanns partier och grupper som bekämpade socialistiska inslag i skogsvårdslagstiftningen.

Om nu det här lagförslaget ligger i någon låda, skall vi möjligen plocka fram det när det blir en annan regering och visa det som ett exempel på vad svensk skog och svenska skogsägare slapp att uppleva, tack vare att det fanns icke-socialistiska partier som bekämpade ett lagförslag av den karaktären, ett förslag som vi inte riktigt fick se i levande livet utan fick ana oss till.

Anf. 70 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jan Fransson sade att reservationen om stöd till byggande av skogsvägar var en gammal bekant. Det är nog sant, men reservationen blir inte sämre för det. Tvärtom tycker jag att skälen blir allt tyngre för den omfördelning som vi har föreslagit, nämligen att man skall minska anslaget Stöd till byggande av skogsvägar med 10 miljoner och i stället lägga dessa pengar på den tillsynsmyndighet vi har, nämligen skogsvårdsstyrelserna. Inte minst i den proposition som jordbruksministern nyss har lagt fram om försurningen betonas det hur viktigt det är när det gäller skogsskadorna med information och bättre skogshygien och det påvisas vilka betydelsefulla uppgifter skogsvårdsstyrelserna har. Vi vet ju att skogsstyrelsen har äskat 18 nya miljoner till skogsvårdsstyrelserna och att merparten av dessa pengar skulle gå till rådgivning och information när det gäller att följa skogsvårdslagens föreskrifter.

Man vet också att om det inte har förändrats på den allra senaste tiden så går en mycket stor del av de här pengarna för skogsvägar just till storskogsbruken. Vi menar att när de kan redovisa en vinst på 9 miljarder på ett år bör det gå att ändra bestämmelserna så att de åtminstone får en mindre del. Betydelsen för det privata skogsbruket förstår vi, och därför anser vi också att man kan ändra förordningen. Den här gamla bekantingen blir bara bättre med åren.

Anf. 71 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig först korrigera mitt yrkande där jag, bortsett från de reservationer som jag yrkade avslag på, yrkar bifall till utskottets hemställan med undantag för reservationerna 10 och 21.

Jag förstår att Lorentzon gärna vill skjuta på debatten, för ju mindre bitar man portionerar ut den här radikala förändringen av skogsvårdspolitiken i, desto bättre blir naturligtvis utgångsläget för Lorentzon. Vi har vid utskotts-

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

behandlingen hänvisat till de övriga skogsmotioner som väckts i frågan.

Herr talman! Vad det egentligen handlar om är att vi har lagt fast en skogspolitik, där det i lagen finns inskrivet ett samhällsansvar för dem som äger skogsmark. Det är mycket enkelt. Den som äger skog skall se till att den växande skogen röjs och gallras. Den skall avverkas när den blir gammal och tillväxten avtar. Marken skall på nytt planteras med skog. Varken i era motioner eller i era anföranden här tidigare har ni kunnat peka på en enda punkt där en skötsam skogsägare skulle drabbas på något sätt av de minimikrav som skogsvårdslagen på detta område i dag föreskriver.

När det gäller Lorentzons fullkomliga kovändning i denna fråga – vi sitter ju tillsammans i skogsvårdsstyrelsen och har varit med om att utforma tillämpningen av skogsvårdslagen – är det ganska häpnadsväckande att han i dag kan ställa sig bakom de motioner som vi nu behandlar och kommer att behandla. Jag vill fråga Lorentzon igen, när han försöker att göra även denna fråga till en frihetsfråga: Frihet för vad? Vems frihet är det som Lorentzon vill värna om? Är det den passiva skogsägaren som skall skyddas igen?

Anf. 72 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag skall inte beröra skogsfrågorna, för det kommer Kerstin Andersson att göra senare. Jag vill bara till Jan Fransson säga att den socialdemokratiska omsorgen om skogen kan man ställa sig litet tveksam till, när man ser på de förslag som nu lagts fram om försurningen. Där har ju hänsyn till bilindustrin varit övervägande. Omsorgen om skogen har inte varit så stor. Här hade det krävts betydande åtgärder. Det tycker jag hade rimmat väl med vad Jan Fransson här talat om. De övriga frågorna kommer Kerstin Andersson att bemöta.

Jag skall resonera litet kring reservationerna 23 och framåt. Den första jag tar upp gäller bekämpningen av smittosamma sjukdomar. På den punkten har riksdagsmajoriteten, med socialdemokraterna i spetsen, redan förra året förändrat en del av lagstiftningen om salmonella. Nu tar man steget fullt ut och inkluderar både fjäderfä och nötkreatur. Det anser vi är en felaktig väg. Det är inte för intet som vi haft en ganska bestämd lagstiftning på detta område, där samhället gått in och bestämt när utslaktning av djur och sanering skall ske och beordrat att hålla upp med produktionen under en viss tid för att smittan skall försvinna. Detta har skett med omtanke om konsumenten, för att smittan inte kan spridas vidare. Därvidlag har vi lyckats väldigt bra i Sverige, långt bättre än man gjort på andra håll. Börje Stensson gav ju exempel på sådant, vilket vi också visat i motioner tidigare. I Holland har man t. ex. 71 sjukdomsfall när det gäller salmonella per 1 000 invånare, medan vi i Sverige har mindre än ett sjukdomsfall.

Om och när man nu genomför den här förändringen och lägger över det ekonomiska ansvaret för dessa frågor på den enskilde producenten, är risken att man inte får samma noggrannhet när det gäller bevakningen. Då utsätter man konsumenterna för en onödig risk, och det tycker vi är felaktigt.

Alla de instanser som har haft med detta att göra har också uttalat att det har varit ett bra system som vi har haft.

---

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

Men nu vill den socialdemokratiska regeringen spara pengar på detta område, och då gör man på samma sätt som man har gjort i en hel del andra fall och vältrar över kostnaderna på den enskilde producenten och säger: Det här får ni sköta genom försäkringar. Regeringen bygger dock på ett underlag som inte finns när den säger att jordbrukets organisationer får se till att den djurhälsokontroll som skall ligga till grund för verksamheten kommer till stånd. Att under de förutsättningar som ges få i gång en sådan husdjurskontroll och skapa ett förtroendefullt samarbete mellan producenter och dem som skall sköta om den är mycket svårt, för att inte säga omöjligt. Jag har dessutom väldigt svårt att se hur man skall få i gång ett sådant försäkringssystem som krävs, och att få det till halvårsskiftet torde vara nästan omöjligt.

Det är samhället som har haft och har ansvaret för detta, och det måste då också vara statens uppgift att se till att det finns ett system som kan fungera när den inte längre själv vill ta ansvaret.

De pengar man vill spara är inte särskilt stora belopp. På omläggningen beträffande fjäderfäna har man sparat 4–5 milj. kr. i statliga kostnader, men det har samtidigt medfört kostnader för producenten som i sin tur har medfört kostnader för konsumenterna i kanske tredubbla storleksordningen. Sådan är den besparing man har åstadkommit. När det gäller nötkreaturen är den statliga kostnaden ännu mindre – inte mer än ungefär en halv miljon per år. För dessa små pengar utsätter man alltså konsumenterna för de ökade risker att bli smittade av salmonella som det här faktiskt innebär!

I sitt spårnit på detta område har regeringen också velat spara stora pengar på statens maskinprovningar. Här har man inte bara gjort den vanliga tvåprocentiga neddragningen, utan man har tagit till ännu mer. Detta kommer att innebära att mycket av de frivilliga provningar av maskiner som sker i dag inte kommer till stånd. Det är mycket viktigt för jordbrukarna att få besked om hur olika maskiner verkligen fungerar, eftersom det handlar om stora investeringar. Det gäller att välja rätt maskin, med så låga underhållskostnader och så lång livslängd som möjligt. Men detta gäller inte bara jordbruket utan även skogsbruket och kommunerna, för deras maskiner för grönytorna. Här föreslår vi ett anslag som är 690 000 kr. högre än vad regeringen har föreslagit.

Vi har också framfört den synpunkten att Sveriges lantbruksuniversitet borde ha litet mer pengar än vad regeringen föreslagit i propositionen. Lantbruksuniversitetet har en ganska bred och omfattande utbildning, som också kvalitativt sett är bra. Man har ett ökande antal studerande, och det finns ett ökande behov av utbildning. Därför är det anmärkningsvärt att regeringen inte har tillskjutit de resurser som behövs, samtidigt som man ställer mycket stora krav på jordbruket, såväl ur produktionssynpunkt och miljösynpunkt som på andra sätt. För att kunna uppfylla dessa krav krävs både utbildning och forskning inom alla de områden som har att göra med jordbruk, skogsbruk och trädgårdsnäring.

Jag tycker också att det är anmärkningsvärt – och det har vi påtalat i en reservation – att det beslut riksdagen fattade för ungefär ett år sedan om avgifter på handelsgödsel och på kemikalier inte har lett till att regeringen har

kunnat presentera på vilket sätt pengarna skall användas. Det finns stora behov av dessa pengar för att kunna göra någonting för att förbättra miljövården och för att förbättra förutsättningarna för alternativa odlingsformer, som regeringen gärna pratar om men i praktisk handling inte gör så mycket åt som man borde och som man faktiskt har möjlighet att göra, med de här pengarna.

Vi tycker att det är felaktigt, för att inte säga att man brukar sitt förtroende dåligt, när man på ett helt år inte kunnat presentera någonting av det som riksdagen har begärt.

Från centerpartiets sida har vi också i det här sammanhanget föreslagit en professur vid lantbruksuniversitetet som speciellt skulle handha frågorna om alternativa brukningsformer. Vi är helt på det klara med att detta arbete ändå utförs vid lantbruksuniversitetet – det är inte detta som det handlar om. Men en professur bör ändå inrättas för att ge frågorna den status som de bör ha. Vill vi någonting med detta måste vi också satsa – annars blir det ingenting av det hela.

Det finns också i betänkandet en del frågor om miljövård och naturvård. Från centerpartiets sida har vi i en motion föreslagit stöd till miljöorganisationerna. En utredning för några år sedan lade fram förslag om hur detta skulle se ut. Sedan dess har regeringen inte gjort någonting.

Vi kräver nu i en reservation att vi får ett förslag från regeringen som bygger på det förslag som utredningen lade fram.

Det är viktigt att miljöorganisationerna har möjligheter att kunna beräkna och veta vilket stöd som de kan få. Utan tvivel utförde ett viktigt arbete när det gäller opinionsbildning på olika fronter.

Det har också talats en hel del om mark- och naturvård. Från centerpartiets sida har vi den uppfattningen att det är bra att anslaget har ökat till 40 milj. kr. Men vi tycker, precis som det har sagts tidigare, att man borde använda mer pengar för skötsel av dessa områden. Man borde kunna ha avtal med markägare för att på det sättet effektivisera och förbilliga verksamheten.

Vi tycker också att man kan ta en del av dessa pengar, 10 milj. kr., och lägga på skötsel. Vi tycker dessutom att man kan använda AMS-medel i betydligt större utsträckning, nu som tidigare, i det här arbetet. Det är mycket viktigt, och majoriteten i utskottet har också understrukt vikten av detta – men inte följt upp det med något tillkännagivande till regeringen.

Vi är också av den uppfattningen att man bör kunna föra över vissa delar av domänfonden till naturvårdsfonden för att på det sättet få pengarna att räcka längre, och det har vi även föreslagit i en reservation.

Vi föreslår också att de miljöforskningspengar som man haft på naturvårdsverket skall stanna kvar där och inte föras över till STU. Vi menar att de då inte kommer att få samma effekt för miljövård och naturvård som de kan få genom naturvårdsverket. I varje fall är det så i nuläget.

Jag vill yrka bifall till alla reservationer med centernamn i utskottsbetänkandet.

Anf. 73 HÅKAN STRÖMBERG (s) replik:

Herr talman! Förra året fördes skyddet för salmonellabekämpning över till näringen när det gällde slaktkycklingproduktionen. Också då kom det propåer från de borgerliga reservanterna om att detta inte skulle fungera. Nu har vi haft systemet snart ett år, och vi har hört att det fungerar väl. Neringen har tagit hand om detta via ett försäkringssystem.

För ett år sedan visste vi att det kanske skulle bli problem med att lika snabbt införa detta system beträffande slaktnötsproduktionen, och därför sköt vi på det förslaget ett år. Men näringen kan nu inte vara ovetande om att man har haft ett år på sig att klara ett försäkringsskydd, som självfallet skyddar också den enskilde som drabbas av salmonellaepidemier.

Det är självklart, Lennart Brunander, att näringen måste ta ansvar och bygga ut ett nödvändigt skydd för att man skall kunna producera riktiga och bra produkter. Det kan inte vara samhällets sak att i alla delar stå för all den kontroll och allt det skydd som behövs – det måste också ankomma på näringen.

Jag tror att näringen också känner sitt ansvar och att det inte finns någon risk, vilket Lennart Brunander befarar, att det skulle kunna släppas ut salmonellasmittade produkter. Jag tror att det här går att klara mycket bra via ett eget försäkringssystem, och det är ett sådant som vi föreslår skall införas.

Anf. 74 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Håkan Strömberg säger, att det infördes ett system för slaktkyckling förra året. Vi har inte föreslagit att det skall tas bort nu, men vi vill ha en utvärdering av vad det har inneburit i fråga om problem. Vi vet att försäkringssystemet inte är så där bergsäkert och riktigt utformat som man kanske föreställer sig. Det finns problem med det fortfarande, och vi vill ha en utvärdering innan man går vidare. Vad det ytterst gäller är ett skydd för konsumenten.

Nu säger Håkan Strömberg att näringen inte kunnat vara okunnig om vad som var att vänta. Det har den naturligtvis inte varit, men det hot, om jag får kalla det så, som legat över näringen har ju försvårat införandet av en husdjurskontroll. Många är rädda för att gå med i ett sådant här system.

Jag skulle vilja uppmana Håkan Strömberg och regeringen att ta kontakt med jordbrukets organisationer och diskutera frågan med dem för att komma fram till den bästa lösningen, i stället för att riksdagen och regeringen diktatoriskt bestämmer hur näringen skall göra.

Man sparar heller inte så mycket statliga pengar på ändringen. Man tar en väldigt stor risk utan att vinna särskilt mycket. Vi har haft ett bra system, och det finns all anledning att behålla det.

Jag glömde en sak förut. Det pågår en smittskyddsutredning som ganska snart kommer med förslag. Det hade ju varit förnuftigt att invänta vad den har att säga, innan man beslutar sig för en ändring. Det kan ju hända att utredningen har helt andra uppfattningar. Den kanske tycker att vår syn på det hela är bättre än den som regeringen har. Är det möjligtvis rädslan för det

som gör att man har så bråttom?

Risken för att få ut smittat kött på marknaden ligger ju inte i att organisationerna skulle föra ut något sådant. Däremot skulle enskilda djurägare kunna försöka göra det, om de enligt det system som regeringen nu föreslår skulle få ta på sig ansvaret för sanering, utslaktning osv., vilket innebär mycket stora ekonomiska påfrestningar. Den risken får vi inte nonchalera. Därför anser vi att den metod inte skall tillgripas som regeringen nu har föreslagit.

Anf. 75 LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Naturvården, ansvaret för att bevara vår natur för kommande generationer, är en för varje år alltmer aktuell fråga. Hoten mot vår natur är många. Vi liberaler har här i kammaren gång efter gång diskuterat hoten mot de outbyggda älvarna, fjällskogarna, urskogarna, hagmarkerna, utrotningshotade växter och djur, våtmarker m. m.

Vi har ihärdigt framhållit att naturvården i förhållande till sin betydelse har otillräckliga resurser. Liksom tidigare år har folkpartiet prioriterat naturvården, trots den totalt snäva budgetsyn som vi har för att Sverige skall komma i balans. Vi menar att naturvården egentligen får nålpenningar i budgetsammanhang och föreslår anslagsökningar på sammanlagt ca 40 milj. kr. Jag skall nu kommentera några av de behov som vi anser inte blir tillräckligt tillgodosedda.

Det finns många ideella organisationer som gör stora insatser på miljövårdsområdet. Inte minst gäller det informationen. Jag nämner nu särskilt Svenska naturskyddsföreningen och Riksförbundet för hembygdsvård, men även andra organisationer behöver ökat stöd. Anslagen har urholkats, och vi yrkar på en höjning i enlighet med naturvårdsverkets förslag, alltså ca 500 000 kr. mer än vad regeringen vill anslå.

Socialdemokraterna har under sin regeringstid tagit bort posten för överföring från domänfonden till naturvårdsfonden. Vi anser att det klart skall framgå att de delar av de fjällnära skogarna som skall skyddas överförs till naturvårdsfonden. Mark behövs dessutom för markbyten.

Från folkpartiets sida menar vi att denna överföringspost i årets budget bör vara 15 miljoner.

Vi har dessutom, i folkpartiets partimotion och i en gruppmotion, tagit upp att reglerna för ersättning för mark behöver omprövas. Vi anser att ersättning för mark som skall avsättas för naturvård bör kunna fördelas över en längre tidsperiod. Detta underlättar reservatsbildningen och förbättrar villkoren för många av dem som skall avstå mark. Av flera skäl kan det ju vara en fördel att ersättningen slås ut över en längre tidsperiod. Från folkpartiets sida är vi förvånade över att socialdemokraterna motsätter sig detta.

Jordbruksministern har i sina pressmeddelanden och i propositionen berömt sig för att anslaget för markförvärv har fördubblats från 20 till 40 miljoner. Socialdemokratiska talare har gjort detsamma i kväll.

Denna höjning innebär i och för sig endast att anslaget har återställts till

den nivå det låg på under den tid då folkpartiet satt i regeringen. Anslaget måste också ses i perspektivet av att posten för överföring till naturvårdsfonden har upphört. Ser man frågan i det perspektivet, innebär anslaget fortfarande en sänkning, eftersom domänverket nu skall ha ersättning ur anslaget.

Det som dessutom är anmärkningsvärt är att 20 miljoner i anslag för miljöteknik har tagits bort, alltså samma belopp som anslaget för markförvärv höjs med. Det hänvisas till att STU, styrelsen för teknisk utveckling, skall ta över de behov som anslaget avser att täcka. Det kan då konstateras att STU inte fått motsvarande uppräknig. Från folkpartiets sida finner vi detta vara otillfredsställande, när behoven att stödja ny miljöteknik är så stora som de nu är.

Vi vill att anslaget på 20 miljoner för miljöteknik skall finnas kvar under jordbruksdepartementet.

Anslaget för övervakning av miljöförändringar är ett annat anslag som inte har räknats upp i regeringens njugga hantering av naturvårdsfrågorna. Folkpartiet vill här ha en höjning till 30 milj. kr.

Slutligen har naturvårdsverket återigen begärt ett anslag för flora- och faunavård. Hotet mot flora och fauna är stort. Sverige har ratificerat Bernkonventionen och har därför åtagit sig att skydda utrotningshotade växter och djur.

Hotet är så stort att vi från folkpartiets sida föreslår ett högre anslag än vad naturvårdsverket har gjort.

Sammantaget, herr talman, visar det sig enligt min mening att det finns en tydlig skillnad mellan socialdemokraterna och folkpartiet i synen på naturvården. Beror detta möjligen på att naturvårdens betydelse inte direkt kan diskonteras i kronor och ören? En levande natur är dock ett av de största värden som vi har i vårt land. Därför måste naturvården och miljöområdet i övrigt få förbättrade resurser och prioriteras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 28, 32, 33, 35, 36, 37 och övriga reservationer undertecknade av Börje Stensson.

Anf. 76 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Miljöfrågorna berör oss alla. Det gäller inte enbart att rädda skogen och säkra skogsägarnas inkomster. Det gäller lika mycket risker för den luft vi andas, det vatten vi dricker och den mat vi äter. Ytterst är miljöfrågorna, lika väl som arbetet för fred – den fråga som har diskuterats under många timmar i dag – en fråga om vår överlevnad i en värld, där många stater tar mycket mindre hänsyn till miljöriskerna än vi gör i Sverige.

I vår lägger den socialdemokratiska regeringen fram flera lagförslag i tunga miljöfrågor som vi efter hand skall ta ställning till här i riksdagen. Det är förslag som driver på lösningen av miljöproblemen – något som jag tror att stora delar av svenska folket säkert känner stort behov av. I kväll behandlar vi därför enbart de återkommande anslagen till olika miljöområden, speciellt de som har anknytning till de areella näringarna. Jag skall ta upp en del av de reservationer som föreligger i detta betänkande.

Onsdagen den
27 mars 1985

---

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

I ett förslag från folkpartiet önskas ca 1/2 milj. kr. i ökat anslag för miljövärdsinformation, medan centern i en annan motion begär att få förslag om generellt statligt stöd till miljöorganisationerna.

Det finns redan medel avsatta för stöd till miljöorganisationerna för deras upplysande verksamhet. Dessa organisationer får efter naturvårdsverkets prövning sådana bidrag. Bl. a. får Miljöförbundet, Miljöcentrum, Svenska naturskyddsföreningen och Riksförbundet för hembygdsvärd pengar därifrån.

När partierna reserverar sig på denna punkt bör man uppmärksamma att de inte, trots att det förelåg ett aktuellt utredningsförslag, under sin egen regeringstid aktualiserade en ändring av detta stöd. I dagens ansträngda budgetläge är en större ökning av anslaget inte möjlig.

Därför yrkar jag avslag på reservationerna 28 och 29 som gäller miljövärdsinformation och bifall till propositionen.

När det gäller miljövärdsforskning och övervakning av miljöförändringar innehåller budgetpropositionen en anmälan om att det nu har träffats en överenskommelse mellan Föreningen för industriell miljövärdsforskning och staten om ett delat ansvar för forskningskostnaderna.

När det gäller stödet till miljöskyddsteknik tar regeringen nu konsekvenserna av att sådan teknik egentligen har en nära anknytning till annan teknisk utveckling. Miljöskyddet bör egentligen påverka all teknikutveckling, och därför låter man styrelsen för teknisk utveckling få ansvaret för forskning om miljöskyddsteknik. Styrelsen för teknisk utveckling ges alltså helt och hållet ansvaret för denna verksamhet, och det är meningen att man inom sin verksamhet skall ta in miljöhänsyn i all teknisk forskning. Detta bör vara ett svar till Lars Ernestam, som tog upp denna fråga. Naturligtvis bör också naturvårdsverket vara med vid denna utformning, vilket också har förutsatts.

Av denna anledning tycker jag inte att det, som det sägs i reservation 35, är riskabelt och betyder en ambitionsminskning att detta ansvar läggs över på styrelsen för teknisk utveckling. Industridepartementet har beräknat medel för styrelsen för teknisk utveckling till detta ändamål.

Med detta, herr talman, avstyrker jag reservation 35.

Reservation 36 rör anslaget för övervakning av miljöförändringar. Här föreslår regeringen att två anslag sammanslås, nämligen Program för övervakning av miljö kvalitet och Särskilda undersökningar på miljövärdssområdet. Därmed får man på ett fint sätt en samlad bedömning av den verksamhet och de projekt som föreligger på detta område. 27 milj. kr. ställs till förfogande för detta anslag.

Även om man önskar, som många här i kammaren säkert gör, en omfattande verksamhet när det gäller mätning av miljö kvalitet måste vi inse att det av statsfinansiella skäl inte är möjligt att ge mera pengar. Därför, herr talman, vill jag avstyrka reservation 36, där folkpartiet yrkar på ytterligare 3 milj. kr. till denna verksamhet, och bifall till budgetpropositionen.

Det finns tre reservationer som rör forskningen på jordbruks- och skogsbruksområdet.

Sveriges lantbruksuniversitet, som har 51 filialer över hela landet och 11

försöksdistrikt, utför ett många gånger mångfasetterat och viktigt arbete för att man genom utbildning och forskning skall kunna ge ett bra kunskapsunderlag för jordbruk, för djurhälsa och för skogsbruk samt även för parkplanering. Man belyser i sin verksamhet också en hel del miljöinsatser.

Under föregående år anvisades vissa extra medel genom den särskilda forskningspropositionen, men i år föreslår jordbruksministern att den del av verksamheten som utgör grundutbildning och central förvaltning, i likhet med vad som är fallet inom många andra myndigheter, enligt ett huvudförslag får vidkännas en besparing, som i detta fall dock är begränsad till ett år, medan besparingen för många andra myndigheter omfattar flera år. I budgetpropositionen anges också att denna besparing inte skall ske genom att man företar en allmän bantning utan genom att man minskar omfattningen av kurser och vissa enskilda ämnen. Minskningen är, herr talman, bara litet över 2 milj. kr. på ett anslag som omfattar 383 milj. kr. Det är alltså en mycket blygsam minskning av anslaget som det är fråga om.

I propositionen sägs också klart ifrån att forskningsuppgifterna inte får drabbas av den här besparingen. Med detta, herr talman, yrkar jag avslag på reservation 25.

För jordbrukets och skogsbrukets högskolor finns ett särskilt forskningsråd. Detta får enligt årets budgetförslag 58,5 milj. kr. av statsmedel till sitt förfogande. I anslutning till detta anslag behandlas hela 14 motioner, som främst understryker önskemålet om ökade satsningar på skogsbruket i södra Sverige samt ökad satsning på forskningen om alternativa produktionsmetoder eller alternativa produkter i jordbruket med hänsyn till kemikalieriskerna och med hänsyn till den överskottssituation som vi har inom jordbruket.

När det gäller skogsforskningen i södra Sverige tar motionärerna upp dels den stora outnyttjade kapaciteten i skogsbruket, dels försurningsriskerna. Beräkningar vid lantbruksuniversitetet har gett vid handen att forskningen på detta område skulle kunna höja skogsproduktionen i södra Sverige från 65 % till 80 %. Men nu har lantbruksuniversitetet redan uppmärksammat behoven, och man arbetar för fullt inom den skogsvetenskapliga fakulteten vid universitetet med att ta fram ett program om sydsvensk skogsskötsel. Dessutom har också jordbruksministern hos forskningsrådet begärt att få ett långsiktigt program för hela skogsforskningen, vilket skall redovisas senast den 1 juni 1985. Såväl utskottet som olika forskningsinstitutioner har tidigare påpekat behovet av forskning för att finna sådana alternativ till dagens produktionsformer inom jordbruket att man kan förena hög effektivitet med en teknik som vi tycker är biologiskt och miljömässigt försvarbar, speciellt när det gäller användningen av kemikalier. Därför har forskningsrådet också på detta område fått till uppgift att ta fram ett sammanhållet forskningsprogram, som skall redovisas den 1 juni 1985.

Vi bör alltså avvakta dessa program innan man, såsom sker i reservationerna, diskuterar speciella professurer, nya forskningsstationer och olika rådgivnings- och marknadsinsatser på de här berörda områdena.

Därför, herr talman, yrkar jag avslag på reservationerna 26 och 27 och bifall till utskottets hemställan.

Till sist vill jag ta upp reservation 24, som handlar om maskinprovningsverksamheten. Man kan säga att reservation 24 är en protest mot föreliggande förslag att den del av maskinprovningsverksamheten som initieras av jordbrukarna själva skall avgiftsfinansieras. Den föreslagna avgiftsfinansieringen ger en besparing på nära 700 000 kr. Maskinprovningarna får ändå ett stöd över statsbudgeten med nära 5 milj. kr. Det är riksrevisionsverket som påpekat att den externa kostnadstäckningen för denna frivilliga allmänna provning är alldeles för låg. Jordbruksministern anser att beställarna bör stå för mera av kostnaden därför att verksamheten delvis är av kommersiell art. Den omfattar också på visst sätt en informationsverksamhet, där information ges även till maskinköparna.

Därmed, herr talman, yrkar jag avslag på reservation 24.

Tiden är långt gången, och jag skall inte gå närmare in på en diskussion om de frågor som har tagits upp här. Låt mig till sist säga, herr talman, att det är ett ständigt dilemma för jordbruksutskottets ledamöter att utskottets stora debatter om viktiga frågor ofta blir avkortade och tröttsamma, när de förläggs till kvällstid. Jag hoppas att vi i fortsättningen någon gång kan få lov att diskutera dessa frågor under dagtid.

Anf. 77 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Grethe Lundblad kommenterade inte mina synpunkter på behandlingen av de totala naturvårdsanslagen, men det är kanske talande nog.

Jag vill ta upp en av de detaljdiskussioner som Grethe Lundblad förde kring reservationerna. Det gäller anslaget för miljöskyddsteknik. Grethe Lundblad hänvisade till att ansvaret överförs till STU, och det pekade också jag på i mitt anförande. Men det intressanta i sammanhanget är att det här anslaget på 20 miljoner har försvunnit. STU har visserligen tagit över ansvaret, men anslaget har försvunnit. Är det möjligen så att de 20 miljonerna har fått användas för att man skulle kunna klara de ökade anslagen för markinköp?

Anf. 78 LENNART BRUNANDER (c) replik:

Herr talman! Vi har ju ambitionen att bli klara med det här ärendet i kväll, och jag skall därför fatta mig mycket kort.

Grethe Lundblad har talat ganska vackert om miljövärd, naturvärd och behovet av forskningsresurser på jordbrukets område liksom även på skogsbrukets och miljövärdens områden. Men i slutet av sitt anförande kom hon ändå fram till kontentan i det hela, nämligen att socialdemokraterna trots de vackra orden vill avvakta med att vidta en hel del åtgärder. Det är detta, Grethe Lundblad, som är skillnaden mellan vår politik och den socialdemokratiska politiken. Vi vill göra någonting nu för att åstadkomma ett resultat för framtiden, inte avvakta och se.

Anf. 79 GRETHE LUNDBLAD (s) replik:

Herr talman! Till Lars Ernestam vill jag säga att vi när det gäller miljöskyddsteknik har uppfattningen att det är mycket viktigt att man integrerar miljöhänsynen och miljösynpunkterna i all annan teknikutveckling. Det tror jag att man gör bäst inom just den statliga institution som har hand om teknisk utveckling. Det är orsaken till att anslaget har överförts och alltså i år inte återfinns i jordbruksdepartementets budget. Därför kan man säga att 20 milj. kr. har försvunnit. Men jag hoppas att vi skall kunna få bra lösningar på alla dessa frågor genom att STU tar in uppgifterna i sin verksamhet.

Jag tror inte, Lennart Brunander, att vi behöver avvakta så länge med åtgärder på miljövårdsområdet. Vi vet t. ex. att vi snart får ta ställning till en proposition om kemikalieanvändning som kommer att läggas på riksdagens bord.

Om vi skulle se på vilka åtgärder som vidtogs under åren 1976–1982 fick vi säkert konstatera att det också bland dem fanns sådana som man hade fått avvakta med mycket länge. Jag vet att så var fallet åtminstone med en del miljöfrågor – jag nämnde en av dem i mitt anförande – som hade fått vänta flera år på sin lösning, i en del fall har lösningen kommit först sedan vi fick en annan regering. Det skulle ta alldeles för lång tid att gå igenom alla sådana frågor, men eftersom Lennart Brunander talade om att man fick avvakta ville jag nämna att man under den borgerliga tiden inte kom till skott när det gäller en del frågor, men att riksdagen nu under den socialdemokratiska regeringens tid får ta ställning till förslag i frågor som har legat länge i skrivbordslådan på departementet.

Anf. 80 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Det är riktigt som Grethe Lundblad säger, att anslaget har försvunnit från jordbruksdepartementets budget. Men det finns ju inte heller hos STU. Där har man fått ansvaret, men man har inte fått några nya pengar.

Anf. 81 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag och många med mig blev minst sagt förvånade när vi såg jordbruksministerns förslag till att göra fiskerilånen värdelösa. Fiskerilånen har funnits så länge jag kan minnas. Även om de alltid varit otillräckliga så har de varit fördelaktiga för fisket. Fisket har som regel inte haft sådana intäkter att nyinvesteringar helt och fullt kunnat finansieras på den vanliga lånemarknaden. Jordbruksministern borde känna till att det fortfarande inte går – lönsamheten är inte heller nu sådan. Fisket sysselsätter många personer och är ovärderligt för en levande kust och skärgård.

Det är minst sagt förvånande att samtidigt som regeringen är beredd att stödja sysselsättningen i Bohuslän när Uddevallavarvet läggs ner är den ute efter att ta bort sysselsättningstillfällen i Bohuslän genom att slopa fördelarna med fiskerilånen. Det hade varit både mer försvarbart och mer angeläget att utöka lånemöjligheterna för anskaffande av båtar. Det hade främjat sysselsättningen. Men det gjorde man inte.

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

Nu blev det emellertid så lyckligt att vi fick en majoritet i utskottet för bibehållande av fiskerilånen i deras nuvarande form, och det är socialdemokraterna som har fått skriva reservationen.

Jordbruksministern säger att den kraftiga ökningen av beloppet till fiskets rationalisering uppväger fördelarna med lånen. Den höjning som jordbruksministern föreslår är 1,4 milj. kr. Hur den summan kan kompensera räntefria lån på 25 milj. kr. kan inte jag räkna ut. Man måste använda speciella räknesätt för att kunna nå fram till sådana resultat.

Jag tycker däremot att en höjning av beloppet med 1,4 milj. kr., avsett för rationaliseringsbidrag, är en välkommen uppräkning av ett anslag som stått stilla under många år. Men uppräkningsen var inte kraftig, snarare tvärtom.

Det behövs en upprustning av den svenska fiskeflottan, det behövs en förbättrad arbetsmiljö och det behövs nyanskaffning av skepp för att behålla ett livskraftigt svenskt fiske.

Jag har nämnt sysselsättningen som ett viktigt skäl för att stödja fisket. Försvar och folkförsörjning är lika viktiga. Sverige med sin långa kust behöver både båtar och kunnigt sjöfolk. Mer kunniga sjömän än fiskare finns knappast. Tack vare fiskares uppmärksamhet upptäcktes den ryska ubåten, som stod på grund i Karlskrona skärgård. Enbart en sådan händelse, som är en bland många, styrker att fisket behövs och är en billig insats för vår säkerhet. Jag konstaterar med tillfredsställelse att socialdemokraternas avsikt att nedrusta fisket gjorts om intet.

Något gott har dock socialdemokraternas hot mot fisket haft med sig. I min hemtrakt har man beställt flera nya fiskebåtar. Man ville passa på medan det fanns möjlighet att erhålla lån på de gamla villkoren och därmed möjlighet att ekonomiskt klara en nybeställning. Man ville så att säga ta sista chansen. Det bevisar att det är orimligt att ta ifrån oss fördelarna med fiskerilånen.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag angående fiskerilånen och avslag på reservation 21. I övrigt ansluter jag mig till de yrkanden som Sven Eric Lorentzon framförde tidigare i kväll.

Anf. 82 KERSTIN ANDERSSON (c):

Herr talman! Skogsbruket är en av våra viktigaste näringar, men jag tror att de flesta skogsbrukare litat mer på centern än på socialdemokraternas tvångsåtgärder när det gäller skogspolitiken. Det är viktigt att skogsbruket inte blir en ny mjölkko för regeringen till olika anslag. Skogsvårdsavgiften har ökat från 12 milj. kr. 1974 till 450 milj. kr. 1985. Uttaget har höjts med 3 750 %. Centern har därför i en partimotion till årets riksdag yrkat att denna avgift skall tas bort. Riksdagen har tyvärr avslagit denna begäran. I detta betänkande har vi i en reservation fullföljt vår motion med att yrka avdrag på de bidrag som bl. a. betalats av skogsvårdsavgiften. Detta gäller bidrag till skogsodling efter avveckling av lågproducerande skog, det s. k. 5:3-bidraget, till dikning och översiktliga skogsinventeringar.

Man skall inte, Jan Fransson, vara sämre karl än att man kan ändra sig, och Anders Dahlgren har uppriktigt erkänt att det var ett misstag att införa 5:3-bidraget, bl. a. ur naturvårdssynpunkt. Därför yrkar vi nu avslag på detta

bidrag. En stor del av skogsvårdsmedlen går ju åt för att betala den omfattande byråkrati som det för med sig att administrera alla dessa bidrag. Man kan alltså se över personalbehovet och minska både på skogsstyrelsen och skogsvårdsstyrelserna. Att minska bidragen till de anslag jag nämnt skulle innebära att anslaget Bidrag till skogsvård kan minskas med 200 milj. kr. Det regionalpolitiska stödet till skogsvårdsåtgärder bör gå direkt över budgeten. Varför skall skogsbruket som enda näring finansiera bidrag av rent regionalpolitisk karaktär?

Bidrag för ädellövskogbruk är till för att bevara ett landskap som höjer det rekreativa värdet för alla medborgare, och då bör ju alla vara med och betala detta, inte bara skogsbruket. Jag yrkar bifall till reservation 14 liksom till reservation 13, där man går emot skogsstyrelsens beslut att lägga ned plantskolan i Kratte Masugn av rationaliseringsskäl. Man har på många andra områden kommit underfund med att det inte alltid är bäst med stora anläggningar. När det gäller skogsplantor är det dessutom viktigt att man får växtkraftiga plantor med lämplig proviniens för södra Norrland.

Som Sven Eric Lorentzon och Börje StenSSon nämnt har vi i en trepartireservation yrkat att man bör inrätta en trygghetsförsäkring för skogsbrukare. Redan för mer än två år sedan begärde en enig riksdag förslag från regeringen om detta. På LRF-konferensen 1983 meddelade statssekreterare Ulf Lönnqvist att ett trygghetspaket skulle genomföras och att det hade högsta prioritet. Även jordbruksministern ansåg förra året att frågan skulle lösas. Nu säger han däremot att staten inte skall medverka vid finansieringen. Utskottet är mer positivt till en finansiering med skogsvårdsmedel men tycker att regeringen och skogsbrukarnas organisationer skall åstadkomma en samrådslösning.

Till Jan Fransson och John Andersson vill jag säga att centern har, som jag tidigare nämnt, fått avslag på förslaget att skogsvårdsavgiften skall tas bort. Därför har vi i år yrkat på att finansieringen av trygghetspaketet skall ske med skogsvårdsmedel. Men vi har i vår motion nämnt andra förslag. Den dag som vi får kammarens bifall till att ta bort skogsvårdsavgiften, tror vi att skogsägarna själva kan stå för kostnaden.

Vi reserverar tycker att riksdagen nu skall fatta beslut om en trygghetsförsäkring för självverksamma skogsbrukare, eftersom regeringen tydligen är handlingsförlamad. Vi begärde detta för två år sedan, och riksdagen biföll då detta förslag. Det är därför skandal att regeringen ännu inte har effektuerat detta. Jag yrkar bifall till reservation 17 och även till reservation 19, där vi betonar att man inte bör ge statsbidrag till skogsvägar ovanpå den gamla skogsodlingsgränsen i fjällnära skogar. Dessa bidrag har varit en förutsättning för att det skall vara lönsamt för storskogsbruket att avverka i dessa trakter. Ur naturvårdssynpunkt bör man inte avverka med storskaliga metoder här. Anslaget kan då minskas med 5 milj. kr.

Regeringen har föreslagit att fiskeristyrelsen i stället för regeringen skall fastlägga bidrag till fiskehamnar samtidigt som man försämrar bidragsprocenten. Man uppmanar dessutom fiskeristyrelsen att vara mycket restriktiv med att bevilja förhöjt bidrag. Det är mycket illavarslande, eftersom det

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

föreligger ett stort behov av till- och ombyggnader av hamnar. Därför borde fiskeristyrelsens begäran om en höjning av anslaget på 2 milj. kr. ha hörtsammats. Jag yrkar bifall till centerreservationen 20.

Utskottets majoritet har gått emot regeringens förslag att försämra fiskerilånen. Vi anser att samma villkor som i dag bör gälla. Det är besvärligt nog för unga fiskare att starta fiskeföretag. Jag yrkar därför avslag på reservation 21 och bifall till utskottets förslag under punkt 22 mom. 1.

Däremot har Einar Larsson och jag i reservation 22 reserverat oss till förmån för motion 751 och till viss del för Karl-Anders Peterssens motion. Vi har i reservationen yrkat på en ökning av anslaget till lån till fiskerinäringen med 15 milj. kr., till 50 milj. kr. Fisket är en viktig basnäring i vårt land och behöver stöd för en fortsatt positiv utveckling.

Anf. 83 JOHN ANDERSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja fråga Kerstin Andersson om hon inte tycker att skogsbrukarna är värda mer trygghet än att man avser att finansiera en trygghetsförsäkring med en avgift som vid första bästa tillfälle kan avskaffas. Jag beklagar att centerledamöterna här har satt sig på två stolar och därmed kanske försenar den reform som skulle kunna ge skogsbrukarna en bra försäkring.

Anf. 84 JAN FRANSSON (s) replik:

Herr talman! Inte heller Kerstin Andersson lyckades att klargöra var centern egentligen står i dag när det gäller skogspolitiken. Hon talade allmänt om att det är socialdemokraterna som står för tvångsåtgärder. Vad centern står för är höljt i dunkel. Det förtjänar kanske att påpekas för Kerstin Andersson att det faktiskt inte är förbjudet att ha högre ambitioner beträffande skogsskötseln än de minimikrav som skogsvårdslagen föreskriver.

När det gäller skogsvårdsavgiften finns det kanske skäl i att framhålla, att när Anders Dahlgren var jordbruksminister, höjdes skogsvårdsavgiften från 18 milj. kr. till 260 milj. kr. Det var alltså Kerstin Anderssons partikamrat som stod för den stora höjningen av skogsvårdsavgiften. Jag förstår i och för sig att Kerstin Andersson tycker att det här är mycket pengar, och jag blir inte klok på hur man har räknat för att få fram centermotionens belopp. Faktum är att pengarna går tillbaka till skogsbruket.

Sedan var det ett misstag att införa stödet för avverkning av glesa skogar på lågproducerande marker. Det var kanske inte det enda misstag som Anders Dahlgren gjorde under sina år som jordbruksminister, men håll ändå med om, Kerstin Andersson, att det här ger ett starkt intryck av ryckighet och kortsiktighet i skogspolitiska sammanhang, något som knappast kan inge förtroende inom de grupper som Kerstin Andersson naturligtvis talar för.

Anf. 85 OVE KARLSSON (s):

Herr talman! Debatten blir litet ryckig, och kanske förvirrad, eftersom jag kommer att behandla frågor som andra talare för länge sedan har varit inne

på. Jag skall emellertid försöka undvika att bidra till att debatten blir alltför lång i kväll.

Jag skall beröra de frågor som tas upp under H 4 och H 5. Det gäller alltså mark för naturvård och vård av naturreservaten. Frågorna behandlas också i reservationerna 31–34.

Från det anslag som benämns H 4 betalas förvärv av värdefulla naturområden. Pengarna skall ju användas för att lösa in områden som är unika och representativa för den svenska naturvärden och som det är angeläget att bevara för det rörliga friluftslivet. Från flera håll har det rests krav på bevarande av för naturvårdsändamål värdefulla områden. Härvidlag finns det anledning att uttrycka stor tacksamhet gentemot domänverket, som efter förhandlingar med naturvårdsverket för naturvårdens intressen avsatt stora markområden med fjällnära skog.

Under de närmaste åren finns behov av pengar för att kunna lösa in och skydda intressanta områden. Det gäller områden som är väl dokumenterade för sina naturvärden och som inte kan skyddas på annat sätt än genom en inlösen. De områden som nämns i propositionen är Tandövala, Sydbillingen, nedre Dalälven och Sântjället. Dem avser man att kunna klara med de nu föreslagna höjningarna av anslaget Mark för naturvård. De områden som berörs här är alla av stort bevarandeintresse, och man har från flera håll framfört uppfattningen att de bör bevaras.

Ur naturvårdssynpunkt finns det anledning att för framtiden skydda intressanta markområden. Det finns markområden som betraktas som mycket angelägna, och då tycker jag att vi också skulle kunna vara överens om att anslå medel i sådan omfattning att områdena kan lösas in. Till detta kommer att de områden som nu föreslås för bevarande enligt naturvårdsverket är lättskötta. Menar man från borgerligt håll allvar med sitt tal om bevarande av värdefulla naturområden, måste man också kunna satsa de pengar som föreslagits från regeringens sida och som utskottet tillstyrkt.

Jag vill därför yrka bifall till utskottets förslag vad beträffar punkten H 4 Mark för naturvård och avslag på de reservationer som fogats till denna punkt.

Vad beträffar H 5 Vård av naturreservat, så har huvuddelen av det här anslaget använts för vård av objekt som säkerställts genom förvärv av värdefulla områden. Självfallet är det angeläget att vård och förvaltning av naturvårdsobjekt sker på ett så bra sätt som möjligt. Även om AMS-medel inte skulle komma att användas i samma utsträckning som tidigare, tror jag att de nu föreslagna medlen är väl avvägda. Jag tycker att det finns anledning att särskilt understryka, och det har vi också sagt från utskottets sida i vår skrivning, "att andelen naturvårdsåtgärder som finansieras med AMS-medel även i fortsättningen hålls på en så hög nivå som möjligt." Med de nu föreslagna höjningarna av anslaget under H 5 tror jag att man kan klara värden av våra naturreservat. Vi har många duktiga och kunniga människor som arbetar med det här, och jag är övertygad om att det kommer att gå bra med hjälp av det anslag som föreslås av utskottet. Jag vill yrka bifall till utskottets förslag vad beträffar H 5 Vård av naturreservat.

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

Det finns kanske anledning att här ta upp Jan-Eric Virgins synpunkter på att vi borde satsa mer på skötseln av naturreservaten därför att människor skräpar ned så mycket. Personligen tycker jag att vi verkligen skall beklaga att inte de besökare som kommer till våra naturvårdsområden själva försöker hålla rent. Det borde vara naturligt att alla som besöker våra känsliga naturvårdsområden är angelägna om att hålla rent omkring sig. Jag tycker att vi gemensamt skall uppmana alla som vill ha tillgång till känsliga och värdefulla naturvårdsområden att hålla rent omkring sig. Därför är min uppmaning till alla besökare av värdefulla och känsliga naturvårdsområden: Lämna områdena i det skick ni själva i framtiden vill finna dem. Det bör vara naturligt att lämna områdena utan nedskräpning. Låt oss säga till besökarna: Tag med er skräpet hem. Lämna det inte i skog och mark.

Den fråga som behandlas i reservation 32, frågan om överförande av mark från domänfonden till naturvårdsfonden, har också – såsom utskottet påpekat – behandlats i riksdagen vid ett flertal tillfällen tidigare. Riksdagen har uttalat att då produktiv mark tas i anspråk måste domänverket behandlas som andra markägare. Det skall alltså vara likställighet oavsett vilken mark som tas i anspråk för naturvårdsändamål.

Domänverket har verkligen, som jag uttryckt tidigare, uppträtt på ett bra sätt och genom överenskommelser med naturvårdsverket gett stora markområden ett framtida skydd.

Jag vill yrka avslag på reservation 32 och bifall till utskottets hemställan.

Vad beträffar reservation 33 har jag uppriktigt sagt litet svårt att förstå vad skrivningen i reservationen syftar till. Menar reservanten att ersättning för avsättning av mark till naturvårdsområde skall utgå under en längre period? I motion 2590 krävs ju att man skall få betalt under en period på 50–100 år i stället för omgående. Är det vad som avses lär det bli svårt att uppnå samförstånd med markägarna. Jag är övertygad om att det är klokast att följa utskottets skrivning härvidlag. Redan enligt nuvarande bestämmelser kan man ju, om det gäller viktiga områden – träffa överenskommelse med markägarna om på vilket sätt ersättning skall utgå. Man kan då välja mellan engångsersättning och periodisk ersättning.

I reservation 34 anser centern att man i större utsträckning än nu bör utnyttja möjligheten till skötselavtal mellan berörd markägare och naturvårdsverket. Vi i utskottsmajoriteten betraktar det som självklart att berörda myndigheter är medvetna om den möjlighet som redan finns när det gäller att träffa skötselavtal. Vi anser också att de på ett naturligt sätt utnyttjar den möjligheten att träffa skötselavtal beträffande områden som är värdefulla ur naturvårdssynpunkt. Något särskilt uttalande från riksdagen behövs inte, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på reservation 34.

Med det anförda vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan vad avser berörda delar av avsnitten H 4 och H 5 i propositionen och avslag på reservationerna 31–34.

Anf. 86 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår inte Ove Karlsson riktigt. Han sade ungefär: Från borgerligt håll borde ni vara med och satsa på mark- och naturvård. – Men jag har ju nyss anfört att jag finner anslagen otillräckliga och att vi vill ha högre anslag. Ove Karlsson måste inte ha läst vår reservation!

Sedan tar Ove Karlsson upp något om periodisering. Jag tror att det är bra om man får en periodisering och alltså kan slå ut kostnaderna över längre perioder. På det viset kapar man toppar, och jag tror att vi så småningom – oavsett vad Ove Karlsson tycker – kommer att nå en sådan lösning att kostnaderna slås ut på en längre tidsperiod.

Anf. 87 JAN-ERIC VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Jag håller naturligtvis med Ove Karlsson om att det är duktiga personer som jobbar med naturvård. Men hur duktiga de än är, finns det ingen möjlighet för dem att klara utökade arbetsuppgifter, eftersom de inte klarar de marker de nu har att sköta.

Jag vill på nytt poängtera att vi finner att anslagstilldelningen är snedvriden. Man vill lägga en så liten del på anslaget till skötseln av skogen och ett så mycket större anslag på inköp av nya områden. Till denna skötsel föreslås 20 miljoner, medan naturvårdsverket har äskat 30 milj. kr.

Nu talade Ove Karlsson så vackert om att nedskräpningsproblemen skall klaras genom att människor tar med sig soporna hem. I morgon har han chansen att tillstyrka en motin som jag har väckt om åtgärder mot nedskräpning i skärgården. Jag är tacksam för en så positiv behandling av den som möjligt. Även där handlar det ju om att dra ned resurserna för de s. k. sopmajorna. Det föreslås att anslagen från staten till Håll skärgården ren skall dras ned, och då kommer naturligtvis kommunerna att följa efter. Jag tycker därför att det är rimligt att begränsa inköpen av mark och lägga en större del av medlen på skötsel och vård av naturområdena.

Anf. 88 OVE KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tycker det är angeläget att vi skyddar fler områden och att därför anslagen ökas. Naturvårdsverket har självt sagt att dessa områden är lättskötta. Därför tycker jag inte att anslagen skall höjas mer än den höjning som sker. I stället bör det ske en prioritering på det sätt som utskottet har föreslagit. Det betyder ett ökat anslag till inlösen av mark med 20 milj. kr. Det tror jag verkligen behövs för att kunna skydda en del hotade områden.

Anf. 89 ARNE ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! Jag skall med några få ord beröra ett par husdjursfrågor. En av frågorna, som jag tänker ägna det största intresset åt, är dessutom inte behandlad i budgetpropositionen.

I denna proposition meddelar jordbruksministern endast att han beträffande anslaget F 14 Bidrag till djurens hälso- och sjukvård dels avser att återkomma med en särskild proposition i ämnet, dels har för avsikt att tillse att finansieringen av djurens hälso- och sjukvård tas upp i överläggningar om

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

priserna på jordbruksprodukter.

Jordbruksministerns hantering av denna fråga är enligt mitt förmenande inte i överensstämmelse med riksdagens uttalande för ett år sedan. Det rådde då – vill jag påminna om – enighet i utskottet om uppfattningen att den omfördelning av kostnaderna för djursjukvården som successivt skedde och innebar större djurägarandel, inte var förenlig med det bara några få år gamla principbeslutet.

Följaktligen föreslog utskottet att gentemot ministerns förslag anslaget skulle uppräknas med 15 milj. kr. Härutöver tillade utskottet att en översyn av den omdiskuterade avgiftsfinansieringen (djursjukvårdsavgifter) borde göras av lantbruksstyrelsen. Utskottet har inte föreslagit riksdagen att utgångspunkten för uppdraget skulle vara, som jordbruksministern nu gör gällande, att finansieringen i ökad utsträckning skulle bli en angelägenhet för djurägarna. Jag vill alltså erinra om att vad utskottet var enigt om närmast var motsatsen till vad ministern nu gör gällande. Vi var alltså oroliga för kostnadsövertäckningen och ställde oss inte bakom den förändring och omfördelning som jordbruksministern pekar på.

Följaktligen är det något förvånande att jordbruksministern nu meddelar att frågan om finansieringen tas upp i samband med överläggningen om priserna på jordbruksprodukter. Det ger mig anledning tro att jordbruksministern här föreslår de förhandlande parterna att ta ytterligare ansvar för en del av jordbrukets veterinärkostnader.

Vi har med en sådan ordning fått finansiering från djurägarna dels genom den s. k. djursjukvårdsavgiften, dels genom den del som jordbruket nu tydligen skall ta ett ansvar för vid förhandlingarna. Från denna utgångspunkt finner jag det lika angeläget som i följd att dels uttala oro för kostnadsövertäckningen, dels framhålla att riksdagen bör få tillfälle att ta mera principell ställning till frågan om fördelning av kostnadsansvaret. Den successiva överskjutning av kostnaderna från staten till djurägarna som nu sker är enligt min mening principlös. Möjligen är den av budgetskäl sakligt betingad, men den är ändå inte försvarbar.

Herr talman! Jag vill för moderata samlingspartiets del redan nu uttala ett klart underkännande av jordbruksministerns sätt att hantera denna fråga. Jag vill med detta också i någon mån ge jordbruksministern möjlighet att korrigera den nu antydda uppläggningsinför det förslag han avser att lägga fram i samband med presentationen av prispropositionen.

För att inte ytterligare förlänga denna debatt vill jag bara instämma i vad andra talare har yttrat beträffande bekämpningen av smittsamma husdjursjukdomar och reservation 23. Jag yrkar bifall till denna reservation liksom till de övriga reservationer där moderata samlingspartiets företrädare finns med.

Anf. 90 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! I morgon för exakt ett år sedan utspann sig sent på natten i denna kammare en debatt om hästavel. Den föranleddes av en motion angående bl. a. stöd till Wångens hingstuppfödninganstalt. Den gånge

resulterade inte motionen av Nils Åsling och Anders Dahlgren i någon reservation i utskottet. I dag, då vi har en likalydande motion, har centerpartiet reserverat sig till förmån för motionen i reservation nr 10.

Låt mig göra en kort historisk tillbakablick. Hästutredningen av år 1982 föreslog att en stiftelse skulle bildas för att ta över Wången från lantbruksstyrelsen. Enligt utredningen borde sportens organisationer och domänverket vara intressenter i stiftelsen. Jordbruksutskottet ställde upp på tanken att omorganisera det hela. Många vackra ord sades i denna kammare om Wången, och debatten slutade med att kammaren utan omröstning ställde upp på utskottets hemställan om ett övertagande senast den 1 juli 1985.

Utskottet betonade vikten av att hålla hästavelsarbetet på en oförändrat hög nivå. Man underströk Wångens betydelse som något av ett centrum för den nordsvenska rasen i landet.

Så här ett år senare kan man ställa sig frågan: Vad har hänt? Jo, förhandlingar har förts mellan ATG, lantbruksstyrelsen, Wången och Krokoms kommun. Intressenterna för den blivande stiftelsen har träffats. Den 6 maj i år, i god tid före det stipulerade datumet, räknar man med att stiftelsen kan bildas. Parterna är positiva – man har stora förhoppningar och tror att denna utveckling av verksamheten kommer att gå bra.

Einar Larsson sade i sitt första anförande, när han talade för reservation 9, att vi i fjol nog gick för fort fram. Det var ett litet mjukare uttalande än det som stod i motionen från i fjol, där man sade att det här förslaget skulle innebära en katastrof för flera grenar av svensk hästavel. Tidigt följande morgon uppläste Anders Dahlgren en dödsruna över den nordsvenska hästen. I dag är det faktiskt tvärtom – utvecklingen går framåt. Detta vill jag tillskriva förvaltaren på Wången, Alf Olofsson, som energiskt och oförtröttligt driver Wången icke med döda utan väl med levande hästar mot målet ett centrum för nordsvenska rasen i Sverige.

Mot bakgrund av vad jag redovisat, herr talman, yrkar jag avslag på reservation 9.

Från hästavel övergår jag nu till att tala om rennärning.

En motion från Åke Selberg m. fl. tar upp frågan om lokaliseringen av den centrala rennäringsadministrationen. Detta är ingen ny fråga för kammaren. Enligt ett tidigare beslut i kammaren har statskontoret utrett frågan och föreslagit i likhet med motionärerna att ett nytt centralt verk tillskapas. Motionärerna föreslår Jokkmokk som lokaliseringsort.

Propositionen är neutral i frågan och hänskjuter den till samerättsutredningen.

I utskottet har vi förståelse för motionärernas synpunkter. Vi vet att man i Jokkmokk har gjort stora förberedelser för att skapa ett samiskt center. Det skulle, förutom denna centrala administration, innehålla den regionala rennäringsadministrationen, sameskolstyrelsen, en samlad svensk renforskning och en fjällighet och skulle kunna utgöra ett mycket gott tillskott i ett av arbetslöshet hårt drabbat område.

Utskottet anser och skriver att man mycket allvarligt bör överväga Jokkmokk som lokaliseringsalternativ. På grund av de kritiska remissinstan-

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

serna menar vi dock att de synpunkter som kan komma fram i samerättsutredningen och som kan ha betydelse bör vägas in i resonemanget. Därför är vi för dagen inte beredda att ta ställning i frågan.

När det gäller frågan om främjande av rennaringen har det uppstått en diskussion i utskottet om vem som skall företräda staten i de förhandlingar som utskottet är överens om att vidga på så sätt att de enskilda anslagsposter-
na i ifrågasvarande anslag B 11 Främjande av rennaringen slopas så när som på frågan om underhåll av renstängsel och renskötselaneläggning.

Utskottsmajoriteten har ansett att lantbruksstyrelsen skall vara huvudförhandlare men att jordbruksnämnden måste ges en aktiv roll i de föreslagna överläggningarna. Börje Stensson gjorde i sitt inlägg en något konstig krumelur. Han måste ha missförstått majoritetsskrivningen, eller också har han bytt fot, för han menar att det enbart är jordbruksnämnden som skall vara förhandlare. Så står det inte i utskottsbetänkandet. Man har från majoritetens sida klart tagit ställning för lantbruksstyrelsen.

Vi socialdemokrater anser att majoritetsskrivningen är mycket oklar och oprecis. Hur skall en sådan förhandling gå till? Hur skall jordbruksnämnden kunna spela den aktiva roll man talar om, när lantbruksstyrelsen skall vara huvudförhandlare? Skall jordbruksnämnden delta aktivt direkt vid förhandlingsbordet, och i vilka frågor, och skall i så fall också huvudförhandlaren närvara? Det finns enligt vår mening en mängd tvetydigheter i majoritetens skrivning.

I vår reservation 10 har vi vänt oss emot denna oklara hantering. Vi vill ge lantbruksstyrelsen huvudansvaret med uppmaning att utnyttja den sakkunskap, speciellt i pris- och marknadsfrågor, som finns i jordbruksnämnden. Denna ordning ligger, i motsats till vad majoriteten påstår, helt i linje med den praxis som tillämpas på myndighetsplanet. Jag yrkar bifall till reservation 10.

Herr talman! Dagens betänkande är inget rennäringsbetänkande. Hade det varit det, så hade det varit naturligt att ha en mera programmatisk inledning. Då hade de målformuleringar som redovisas i reservation 11 varit på sin plats. Vissa av målsättningarna hänger nära samman med det arbete som pågår i samerättsutredningen, och därför finns det anledning att även i detta avseende avvakta denna utrednings resultat innan man slår fast de säkerligen på många vis riktiga formuleringarna. Jag yrkar avslag på reservation 11 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 91 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Bland de motioner som behandlas i detta utlåtande finns centerns motion nr 1524, yrkande 3, där Jan Hyttring och jag yrkar att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om försök med alternativ odling i Värmland. Motiveringarna för vårt förslag finns i vår motion 1520.

Varför har vi då väckt detta förslag? Jo, frågan om alternativa odlingsformer har diskuterats fram och tillbaka i många år. Det råder stor oklarhet i vad gäller möjligheterna att ekonomiskt klara en odling utan användande av

handelsgödsel och bekämpningsmedel. Stor osäkerhet råder också beträffande gårdens och markens uthållighet att producera. Oklarhet råder vidare beträffande mervärdet av alternativt odlade produkter. Prissättningen med hänsyn till produktionskostnaderna är inte klarlagd.

För att erhålla klarhet i dessa frågor har vi föreslagit att odlingsförsök genomförs i Värmland på ca 1 000 ha åkermark – storleken kan naturligtvis diskuteras. Försöket skulle utsträckas över en tioårsperiod. Grödorna från försöket skulle saluföras till reguljära priser, och försöksvärden skulle kompenseras för inkomstbortfallet, dvs. i förhållande till konventionella odlingsmetoder. Försöksvärdena skulle givetvis tas ut efter frivilliga grunder.

Experter från lantbruksuniversitetet och eventuellt andra lantbruksorgan skulle leda och följa upp försöken genom rådgivning och kontroll. Detta skulle givetvis vara kostnadsfritt för försöksvärdena.

Vad skulle man då vinna? Jo, man skulle vinna klarhet i dessa så omtvistade frågor. Vi söker sanningen.

Detta skulle vara till stor fördel för lantbrukarna, som i vissa fall utpekats som konservativa och rädda att pröva något nytt. Här skulle de kunna pröva alternativen utan risker för sin utkomst.

Producenterna skulle få klarhet i hur stor skillnaden i pris på alternativt odlade produkter egentligen är.

Det skulle bli lättare att avgöra valet av de matvaror man köper.

Jordbruksutskottet synes inte ha gjort särskilt allvarliga försök till analys av motionen. Utskottet konstaterar dock att man behöver skaffa bättre kunskaper om alternativa produktionsformer och att detta bör ske genom en samlad och medveten satsning på FoU-arbete. Detta skall åstadkommas genom ett sammanhållet program. Här avvaktar man nu förslag senast den 1 juni i år.

Herr talman! Jag tänker därför inte yrka bifall till vår motion. Jag förstår att förslaget måste mogna, och jag hoppas att motionen har bidragit till möjligheterna att komma en bit längre för att nå klarhet i en svår fråga.

Jordbrukets priser fastställs efter konventionella odlingsmetoder och med utnyttjande av tillgänglig teknik. Då bör inte jordbrukarna häcklas som giftspridare. Man bör skaffa klarhet. En praktisk försöksodling skulle vara på sin plats. Då skulle man kunna veta mer när ställningstagandena sedan måste göras.

Anf. 92 RUNE JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet i den här debatten med anledning av anslaget till statens maskinprovningar. Jag beklagar att utskottsmajoriteten inte har insett vad den drastiska nedskärningen av anslaget till statens maskinprovningar för med sig. I siffror handlar det om en minskning med 17 % jämfört med innevarande års anslagsnivå och 27 % jämfört med det belopp som statens maskinprovningar har bedömt som nödvändigt. Det säger sig självt att en sådan nedskärning måste få konsekvenser för verksamheten.

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

Utskottsmajoriteten antyder att anslagsminskningen kan kompenseras genom en avgiftshöjning. Men riksrevisionsverket gör den bedömningen att en så kraftig avgiftshöjning som i så fall är nödvändig måste anses som helt orealistisk, och jag delar den bedömningen.

Frågan är nu vilka verksamheter som vi från statens maskinprovningars sida måste förändra. Måste vi skära ned provningarna av jordbruksmaskiner, skogsmaskiner, motorsågar eller skyddsklädsel? Det är frågor som det i dag inte finns svar på.

Vi vet däremot att SPK har avvisat en hemställan från statens maskinprovningar om att få höja avgifterna, och detta gör problemen än större.

Utöver detta har riksrevisionsverket uppmanat statens maskinprovningar att snarast ta upp överläggningar med jordbruksdepartementet om den fortsatta omfattningen och inriktningen av verksamheten, som man skriver. Vad detta utmynnar i kan man inte ha annat än fromma förhoppningar om.

En sak är däremot klar: med utskottsmajoritetens förslag kommer vinnarna att bli de mindre seriösa importörerna och tillverkarna av maskiner till jord- och skogsbruket, medan förlorarna är brukarna av dessa maskiner, konsumenterna och även seriösa maskintillverkare.

Herr talman! Detta gör att jag vid en eventuell votering på den här punkten inte kan stödja utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 93 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! I det betänkande som nu behandlas berörs anslagen till en lång rad angelägna åtgärder på jord- och skogsbruksområdet. Härvid tas även anslagen till service och kontroll på livsmedelsområdet upp.

Bertil Danielsson och jag har i motion 2588 begärt att trädgårdsnäringens handelsgödselavgifter inte skall tas i anspråk för livsmedelsverkets pesticidkontroll. Vi anser att kostnaderna för denna kontroll skall täckas inom ramen för livsmedelsverkets anslag.

Utskottet erinrar om att riksdagen vid 1984 års budgetbehandling godtog principen att pesticidkontrollen av inhemska vegetabilier borde bekostas av trädgårdsnäringen kollektivt. Beslutet innebar att livsmedelsverket för innevarande budgetår tillförs 1 milj. kr. av medel som flyter in av handelsgödselavgifter.

Herr talman! Jag vill i detta sammanhang erinra om vad som fastlades i det ursprungliga riksdagsbeslutet om införande av handelsgödselavgifter. Då förutsattes att de avgiftsmedel för handelsgödselmedel som förbrukades inom trädgårdsnäringen skulle återföras kollektivt till näringen. Man har alltså inte följt det ursprungliga beslutet. Vi motionärer ansåg och anser att det beslutet var rimligt och att det borde ha fullföljts.

Det kan på goda grunder antas att en väsentlig del av dessa medel nu används för kontroll av importerade produkter. Sverige har i jämförelse med de flesta andra länder en mycket sträng kemikaliekontroll och en för trädgårdsprodukter författningsmässigt mycket strängt reglerad användning av kemikalier. Det är här angeläget att notera att samtidigt med att ett visst preparat förbjudits i vårt land för behandling av ätbara produkter, kan

motsvarande importprodukter utan hinder ha varit behandlade med preparatet i fråga.

Herr talman! Det är därför vi motionärer anser att fjolårsbeslutet borde ha rivits upp. Vi har i ett par särskilda yttranden från de borgerliga utskottsrepresentanterna fått stöd för våra synpunkter. Vi ämnar framöver återkomma med våra rättmätiga krav i ärendet.

Herr talman! I en annan motion, nr 2580 med Bo Arvidson som första namn, tar vi upp att det är nödvändigt med en ökad satsning vad gäller forskning på skogsbrukets område i södra Sverige och hur den forskningen skall utformas, lokaliseras och finansieras. Det finns en outnyttjad möjlighet att öka skogsproduktionen i området och den bör tillvaratas.

Den nya skogslagstiftningen, bl. a. vad gäller ädellövskog, ställde nya krav. Då måste också nya möjligheter ges. Grethe Lundblad aviserade förslag senare i år, men jag vill ändå yrka bifall till det krav på tillkännagivande som ställs i reservation 15.

Anf. 94 MARIANNE STÅLBERG (s):

Herr talman! Margareta Winberg och jag har i en motion begärt förslag om förändring av rösträttsreglerna i sameby i syfte att åtstadkomma jämlikare förhållanden mellan kvinnor och män. Skälet till att vi har motionerat i denna fråga är att vi blivit inkopplade på ett ärende där en kvinnlig renskötare, medlem i en sameby, vid en bystämma i november 1982 blev fråntagen rösträtten för sitt rennehav.

Vid tidigare bystämmor har varje renägare röstat efter sitt rennehav, men vid det här tillfället tillämpades en nyordning på så sätt att renägarna bedömdes vara renskötande medlem eller ej. Den kvinnliga renskötaren blev bedömd som icke renskötande medlem och därmed ej röstberättigad. Hennes renar räknades samman med makens, och han fick därmed rösträtt för dessa renar i stället för hustrun, som hade haft rösträtten sedan 1971, då 1971 års rennäringslag började tillämpas inom samebyn.

Den kvinnliga renskötande medlemmen har haft eget renmärke sedan sin barndom och har också aktivt deltagit i renskötselarbetet vid renskiljning, kalvmärkning och slakt. Hon har också vid många tillfällen ensam bevakat sin familjs intressen i grannsamebyarna. Hon är för övrigt mycket intresserad av frågor som rör samebyn och har deltagit i de flesta bystämmorna. Dessutom är hon sedan 1976 samebyns kassör.

Hon uppger själv att hon kände sig mycket kränkt då hon plötsligt blev fråntagen sina rättigheter. Hon överklagade ärendet hos länsstyrelsen, eftersom hon ansåg att bystämmans beslut stred mot rennäringslagen och lagstiftarnas avsikt med denna. Tyvärr följde länsstyrelsen bystämmans beslut, och hon har därefter besvärat sig hos kammarrätten. Det gjorde hon redan i september 1983 men hon har ännu ej fått något besked. I rennäringskommitténs betänkande Rennäringsens ekonomi framhålls under rubriken Vem får rösta? följande: Vi anser därför att nuvarande regler i rennäringslagen inte får tolkas på ett sådant sätt att det försvårar för eller hindrar de kvinnor som aktivt vill engagera sig i samebyns angelägenheter. Vi

Onsdagen den
27 mars 1985

*Jordbruksdeparte-
mentets budget-
förslag*

vill i det sammanhanget erinra om departementschefens uttalande i propositionen att det s. k. husbondebegreppet inte får tolkas för snävt.

Vi förordar därför en tillämpning av rösträttsreglerna som möjliggör att familjeföretaget kan utse båda makarna eller sammanboende som renskö-
tande medlemmar.

Man måste tolka rennäringskommitténs majoritet på det sättet att den anser att handläggningen hittills har varit felaktig och att det borde ha varit möjligt att klara ut den kvinnliga renskötarens problem med nuvarande lagstiftning. Även Svenska samers riksförbund är av samma åsikt.

Utskottets uttalande att närmare överväganden krävs innan frågan om en ändring av rösträttsreglerna kan avgöras tycks mig därför vara försiktigt i överkant. Jag förutsätter att rättvisa kommer att skipas när frågan kommer upp vid de överläggningar som skall ske mellan staten och rennärigen och givetvis också när ärendet behandlas i kammarrätten. Jag utgår från att lagen tolkas så att kvinnor inte diskrimineras.

Skulle frågan mot alla förmodan inte lösas till den kvinnliga renskötarens förmån, kommer vi givetvis att fortsätta att agera.

Anf. 95 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Mycket vore förvisso att säga om den omorganisation av hästaveln som har berörts i tidigare anföranden och som riksdagen beslutade om i fjol. Men vid denna sena timme, herr talman, skall jag nöja mig med att hänvisa till den beskrivning av situationen som andre vice talman Dahlgren och jag har framfört i vår motion i frågan. Den refereras för övrigt i reservation nr 9 av Einar Larsson och Kerstin Andersson.

Det finns här i debatten en benägenhet att tro att problemen för hästaveln är lösta med fjolårets riksdagsbeslut. Jag vill betona att avvecklingen av det statliga stödet till hästaveln inte borde få ske i snabbare takt än att hästavelsorganisationerna kan vidmakthålla ett avelsarbete av minst samma kvalitet som för närvarande och med hänsynstagande till samtliga deltagande avelsföreningars intresse.

Jag vill också, herr talman, notera att utskottsmajoriteten bekräftar att Wångens hingstuppfödninganstalt har en angelägen uppgift att fylla. Det gläder naturligtvis mig. Det nya Wången som är under uppbyggnad, och som har åberopats här, behöver uppslutning av alla berörda parter.

Det är t. ex. viktigt att domänverket känner sitt ansvar som stor markägare och inte bara ställer mark till förfogande för körarutbildningen, som utskottsmajoriteten hänvisar till, utan också ger stiftelsen dispositionsrätt när det gäller mark, så att en långsiktig driftsplanering är möjlig för Wången. Det är avgörande för om omorganisationen av Wången skall lyckas.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till reservation nr 9.

Anf. 96 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Med anledning av vad Nils G. Åsling anförde vill jag påstå att det i utskottsbetänkandet inte finns någonting som säger att hästavelsarbetet inte skall hållas på samma höga nivå som tidigare. Tvärtom är det en

angelägenhet som betonas.

När det gäller markdispositionen runt Wångens hingstuppödningsanstalt kan jag, i likhet med Nils Åsling, i och för sig beklaga att de diskussioner som förts med domänverket inte har lett till de resultat som vi båda säkerligen hade hoppats. Å andra sidan är det fel att hela tiden gräva ner sig i den diskussionen – man måste finna andra lösningar.

Jag vet – och jag är övertygad om att Nils Åsling också känner till det – att andra lösningar har övervägts. Krokoms kommun har gjort stora ansträngningar för att få markbyten och annat till stånd. Tyvärr har centerpartiet lokalt inte haft samma ambition som man tydligen har här i riksdagen. Centerpartiet ställde sig alltså inte bakom den lösning som skulle ha tillfört Wången värden för ungefär 1 milj. kr., och det beklagar jag.

Anf. 97 NILS ÅSLING (c):

Herr talman! Jag tror att det avgörande här är domänverkets agerande. Ställer domänverket helhjärtat upp som markägare löses de problem Margareta Winberg åberopar.

Anf. 98 MARGARETA WINBERG (s):

Herr talman! Domänverket var i detta fall berett att byta mark, men eftersom kommunen inte kom över den aktuella marken, beroende på den dåvarande majoriteten, kunde det inte komma till stånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 2

Mom. 1 (anslag till Lantbruksstyrelsen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (utbildning av klövvårdare)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (avgiftsfinansiering)

Utskottets hemställan bifölls med 250 röster mot 46 för reservation 3 av Einar Larsson och Kerstin Andersson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 3

Mom. 1 (rörlig kredit)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (utförsäljning av mark)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Punkt 4

Mom. 1 och 4 (stödformen lån med uppskjuten ränta samt kreditgarantiavgift)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 5

Mom. 3 (stöd till trädgårdsnäringen i Hälsingland)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Paul Lestander – bifölls med acklamation.

Punkt 6 (anslag till Främjande av trädgårdsnäringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 8 (anslag till Främjande av husdjursaveln m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 249 röster mot 47 för reservation 9 av Einar Larsson och Kerstin Andersson.

Punkt 10

Mom. 3 (överläggningar mellan staten och företrädare för rennäringen)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 144 för reservation 10 av Håkan Strömberg m. fl.

Mom. 4 (delmål för rennäringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 14 (anslag till Skogsvårdsstyrelserna: Myndighetsuppgifter)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 16 för reservation 12 av John Andersson.

Punkt 15

Mom. 2 (utredning av plantverksamheten m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 17

Mom. 1 (det statliga stödet till skogsvård m. m.)

Först biträdades reservation 15 av Sven Eric Lorentzon m. fl. i motsvarande del – som ställdes mot reservation 14 av Einar Larsson och Kerstin Andersson i motsvarande del – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 177 röster mot 79 för reservation 15 av Sven Eric Lorentzon m. fl. i motsvarande del. 42 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (anslag till Bidrag till skogsvård m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 16 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (skogsbruket i Skåne)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 15 av Sven Eric Lorentzon m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (trygghetsförsäkring för skogsbrukare)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 136 för reservation 17 av Einar Larsson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 18

Mom. 1 (anslag till Stöd till byggande av skogsvägar)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 19 av Einar Larsson och Kerstin Andersson i motsvarande del,
dels reservation 18 av John Andersson i motsvarande del,
bifölls med acklamation.

Mom. 2 (bidrag till vissa ägarkategorier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 18 av John Andersson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (bidrag till vissa vägbyggen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 19 av Einar Larsson och Kerstin Andersson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Punkt 20

Mom. 2 (anslag till Bidrag till fiskehamnar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 48 för reservation 20 av Einar Larsson och Kerstin Andersson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 22

Mom. 1 (bestämmelserna om fiskerilån)

Utskottets hemställan bifölls med 161 röster mot 137 för reservation 21 av Håkan Strömberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (anslag till Lån till fiskerinäringen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 22 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 26

Mom. 2 (oförändrade ersättningsregler för bekämpande av salmonella, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 137 för reservation 23 av Einar Larsson m. fl.

Punkt 28

Mom. 2 (anslag till Bidrag till statens maskinprovningar)

Utskottets hemställan bifölls med 238 röster mot 60 för reservation 24 av Einar Larsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 31

Mom. 2 (anslag till Sveriges lantbruksuniversitet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 25 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 33

Mom. 2 e (handlingsprogram om jordbrukets utvecklingsmöjligheter, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 26 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Mom. 3 b (en forskningsstation i Ronneby)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 27 av Paul Lestander – bifölls med acklamation.

Punkt 36

Mom. 1 (anslag till Miljövärdsinformation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 28 av Börje Stenon – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (generellt statligt stöd till miljöorganisationer)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 29 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 37

Mom. 1 och 2 (anslag till Mark för naturvård, m. m.)

Först biträdades reservation 31 av Sven Eric Lorentzon m. fl. – som ställdes mot reservation 30 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 179 röster mot 76 för reservation 31 av Sven Eric Lorentzon m. fl. 44 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (överföring av mark från domänfonden till naturvårdsfonden m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 32 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 a (översyn av gällande regler om ersättning för mark som avsätts för naturvårdsändamål m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 33 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Mom. 4 b (skötselavtal)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 34 av Einar Larsson och Kerstin Andersson – bifölls med acklamation.

Punkt 38

Mom. 1 och 2 (stödet till miljöskyddsteknik, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 35 av Einar Larsson m. fl. – bifölls med acklamation.

Punkt 39 (anslag till Övervakning av miljöförändringar, m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 36 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Punkt 43

Mom. 2 (särskilda medel till flora- och faunavård m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 37 av Börje Stensson – bifölls med acklamation.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

14 § Anf. 99 TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas arbetsmarknadsutskottets betänkanden 11 och 10 i nu nämnd ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

15 § Kammaren åtskildes kl. 23.54.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert